

הקדמה כללית

יום צרה ותוכחה היום הזה כי באו בנים עד משבר וכח אין ללידה. עם ה' אשר בארץ הקודש עומד עתה באחת השעות הקשות מזמן קיבוצו אליה, אשר עליה כבר ניבא הנביא (ישעיה כו, טז-יז): "ה' בצר פקדו צקון לחש מוסר למו, כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בבחליה בן היינו מפני ה'", וכן נאמר (ירמיה ל, ג-ד): "כי הנה ימים באים נאם ה' ושבתתי את שבות עמי ישראל ויהודה אמר ה' והשבתים אל הארץ אשר נתתי לאבותם וירשוה, ואלה הדברים אשר דבר ה' אל ישראל ואל יהודה, כי כה אמר ה' קול תרדה שמענו פחד ואין שלום, שאלו נא וראו אם ילד זכר מדוע ראיתי כל גבר ידיו על חלציו פילדה ונהפכו כל פנים לירקון, הוי כי גדול היום ההוא מאין פמהו ועת צרה היא ליצקב וממנה יושע".

לידת הגאולה אשר לה מייחלות עינינו, נכנסת עתה לשלב הצירים והחבלים הכואבים ביותר, אולם יודעים אנו בבטחה כי מהלך זה הוא אשר יוליד את ישועתנו, ודבר אחד מדבריו ית' לא ישוב ריקם, ובהבטחת הנביא (ישעיה סו, ח-ט): "מי שמע כזאת מי ראה כאלה היוחל ארץ ביום אחד אם יולד גוי פעם אחת כי חלה גם ילדה ציון את בניה, האני אשקיר ולא אוליד יאמר ה' אם אני המוליד ועצרתי אמר אלהי".

והנה כאשר יושבת כנסת ישראל על משבר הלידה, החובה עלינו ראשונה להכיר כי לא תהיה הלידה נעצרת או נסוגה אחור, ואף אם יהיה הדור כולו חייב לא יהיה מונע ומעכב לרצונו, וכמו שכתב רמח"ל בדעת תבונות (סימן לו):

ומעוצם יחוד שליטתו הוא, שאין לו שום הכרח וכפיה כלל, וכל סדרי המשפט וכל החוקים אשר חקק - כולם תלויים ברצונו, ולא שהוא מוכרח בהם כלל. הנה כשרוצה - משעבד רצונו, כביכול, למעשי בני האדם, כענין ששנינו (אבות פ"ג, יט): "הוכל לפי רוב המעשה", וכשהוא רוצה - אינו חושש לכל המעשים, ומטיב בטובו למי שרוצה, וכמו שאמר למשה רבנו ע"ה (ברכות ז ע"א): "וחנותי את אשר אחון - אף על פי שאינו הגון". וכבר נאמר (איוב לה, ו): "אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לו", ואז נאמר (ירמיה נ, כ), "יבוקש את עון ישראל ואיננו וגו' כי אסלח לאשר אשאר"; וכן נאמר (ישעיה מח, יא), "למעני למעני אעשה לי ואיך יחל", (שם מג, כה): "אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני וחטאתיך לא אזכור", וכן נאמר (זכריה ג, ט): "ומשתי את עון הארץ ההיא ביום אחד". זאת נחמתנו בעניינו, כי לא על מעשינו יפקוד, ולא ליכותנו ימתין, או מחסרון מעשים יחליפנינו ח"ו, אלא מפני השבועה אשר נשבע לאבותינו והברית אשר כרת. הנה אפילו אם לא יהיה זכות בישראל - כשיגיע עת מועד, יום נסתם בלבנו, הנה על כל פנים ושיענו ודאי, כי אדון כל הוא, ויכול לעשות כן כשהוא רוצה.

ואחר יסוד הכרח רצונו להיגלות, עבודתנו בשעה זו להאחזו בכח הקיווי והבטחון בגואל ישראל ומושיעו בעת צרה, שיהיה הוא ית' גואלנו ודאי, מצד מגמת רצונו להיטיב, אשר איננה תלויה במעשים, וכמו שכתב רמח"ל במאמר הגאולה:

ועתה אשוב אפרש לך מה יהיה בסוף הדברים, בהגיע מועד הקץ, ועל זה הסוד אמר אדונינו משה רבינו ע"ה (דברים ד. ל): "בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה". ודוד בהסתכלו בזה הזמן אמר גם כן (תהלים י. א): "למה ה' תעמוד ברחוק תעלים לעתות בצרה" כו', וכן (שם קיח. ה): "מן המצר קראתי י-ה", וכן (ירמיה ל. ז): "ועת צרה היא ליעקב". והכל דרך אחד, כי מפני הצרות והסתימה נולד זה.

ועל כן היה דוד מחזק את ישראל בדבריו ואומר (תהלים לא, כה): "חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה", כי באמת חוזק לב ואומץ גדול צריך לתוחלת הזאת, מפני שתוקף הזמן הצר והחשוך שזכרתי.

והנה מלבד החובה להתחזק ולהתאמץ בייחול והתקווה, עוד פועלת התקווה את תיקון הגאולה, וכמו שנתבאר בספר תיקונים חדשים לרמח"ל (תיקון לח, עמוד פה):

"ולכל היד החזקה" (דברים לד, יב) - דא תוקפא דהימנותא דישראל, דאינון מצפאן תדיר בגלותא, ואתמר בהו (תהלים מ. ב) "קוה קויתי ה' ויט אלי [וישמע שועתי]". מאי ויט, אלא בגין דרחיק איהו. ובגין כך אצטריך לארכא אודניה. ודניאל צלי בגין דא "הטה אלקי אזנך" (דניאל ט, יח), כדין "וישמע שועתי", אפילו בגלותא.

אבל בזמנא דפורקנא קריב איהו ולא אצטריך האי, ומאן דמצפי לקב"ה בגלותא, גרים לאינון דרגין דאינון רחיקן לאתקרבא ואנהיר לה לשכינתא בחשוכא, בגין כך אצטריך בכל יומא למצפי לפורקנא.

ורזא דא "קוה אל ה' חזק ויאמץ וכו'" (תהלים כז, יד). ורזא דא מאן דמצפי גרים לנהירו עלאה דיתקרב לגביה, וכדין איהו מתתקף יתיר בקדושה. בגין כך 'קוה', כדין 'חזק ויאמץ', וכדין תיכול למצפי יתיר, אבל מאן דלא מצפי בקדמיתא לא מצפי נמי בתר הכי".

א. תרגום: ולכל היד החזקה - זהו תוקף אמונת ישראל, שהם מצפים תמיד בגלות, ונאמר בהם קוה קויתי ה' ויט אלי. מהו ויט, אלא מפני שרחוק הוא (בגלות), ומפני כך נצרך (כביכול) להרכין אזנו. ודניאל התפלל מפני כך הטה אלקי אזנך, ואז וישמע שועתי, אפילו בגלות.

אבל בזמן הגאולה קרוב הוא ואינו צריך לכך (להרכין את אזנו). ומי שמצפה להקב"ה בגלות, הרי הוא גורם לאותן הדרגות הרחוקות להתקרב והוא מאיר לשכינה בחושך, מפני כך צריך בכל יום לצפות לגאולה.

וכן אמרו במדרש תהלים הובא בילקוט (רמז תשלז) על הפסוק (תהלים מ, ב) "לדוד מזמור קוה קויתי ה' ויט אלי":

זה שאמר הכתוב (ישעיה כה, ט) ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו, **אין ביד ישראל אלא הקיווי, כדאי הן לגאולה בשכר הקיווי**. וכן הוא אומר (איכה ג, כה) טוב ה' לקיווי, ואומר (זכריה ט, יב) שובו לבצרון אסירי התקוה.

שמא תאמר (על פי ירמיה ח, כ) עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו, תלמוד לומר (תהלים כז, יד) קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה', קויתם ולא נושעתם קוו ושובו וקוו.

ואם תאמרו עד מתי נקוה, כתיב (שם קלא, ג) יחל ישראל אל ה' מעתה ועד עולם, ואומר (שם לא, כה) חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה', ומה כתיב אחריו (שם לב, א) לדוד משכיל אשרי נשוי פשע, דוד שקוה לי עניתיו, אמר דוד מתוך הקיווי ויט אלי וישמע שועתי.

ועוד בכח התקווה לפעול שתהיה ההנהגה עמנו בחדש גמור, על אף שאין אנו ראויים מצד מעשינו לקבל את כל אור חסדו ית', והוא מסיבת מה שתלינו עצמנו בשמו הגדול, וכמו שנתבאר בדרוש הקיווי לרמח"ל (אוצרות רמח"ל עמוד רמז):

המקוה אף על פי שיש לו מעט מעשים טובים לא יבוש, שנאמר (ישעיה מט, כג): "וידעת כי אני ה' אשר לא יבושו קווי". וזה כי יש לדל תקוה (איוב ה, טז), **ומי שהוא דל ממעשים טובים יש לו תקוה, כי השם מתגלה עליו ומעביר כל פשעים. וזה סוף התיקון מגודל תקות כל ישראל באורך הגלות ובוטחים באמונה שיגאלו.**

וסוף התקוה (זכריה ג, ט): **"ומשתי את עון הארץ".** וזה "לישועתך קיויתי ה'", כי זהו כבוד המלך שבוטחים בו.

והביאור, כי ענין התקוה הוא - הבטחון הגמור בהבטחה לאבות להתגלות על כל פנים על בניהם, והתקווה גורמת שינהיג הקב"ה את עולמו בהנהגת היחוד השלם, ויחון את עמו אף על פי שאינם הגונים להיגאל מצד מעשיהם, וכמו שנאמר: "ומשתי את עון הארץ ההיא ביום אחד", שהוא ענין גילוי היחוד אף בלא זכות, וכמו שנתבאר בדעת תבונות הנ"ל.

וסוד זה קוה אל ה' חזק ויאמץ כו', וסוד זה מי שמצפה הרי הוא גורם לאור העליון להתקרב אליו, ואז הוא מתחזק יותר בקדושה. מפני כך קוה, ואז חזק ויאמץ לבך, ואז תוכל לצפות יותר (וכמו שהפסוק חוזר ואומר: 'וקוה אל ה'), אבל מי שאינו מצפה בתחילה הרי שאינו מצפה גם אחר כך.

ולכן נאמר: "וידעת כי אני ה' אשר לא יבושו קווי", שאף שלכאורה היה מקום לבושת במה שמסיבת דלות המעשים יקבלו ישראל בזמן הגאולה נהמא דכסופא, אולם כיון שמקווים ובוטחים כי דבר ה' לא ישוב ריקם, זו היא זכותם לקבל את כל שלמותם וטובם, ולכן נאמר: "אשר לא יבושו קווי". וכן נאמר גם במזמור למנצח על אילת השחר: "בך בטחו ולא בושו".

וראה עוד בפירוש רמח"ל (אוצרות רמח"ל עמוד קנז) על הפסוק (תהלים עא, א) "בך ה' חסיתי אל אבושה":

אבל יש להבין עוד מהו ענין הבושה הזאת. וזה, שמי שאוכל שאינו שלו מתבייש, כך ישראל כשחטאו והלכו בגלות, והקב"ה היה נותן להם הגאולה מיד בלי שום צרה, אז היה להם בזמן הגאולה חרפה, כיון שלא היו ראויים. אבל עכשיו שהיו להם הרבה צרות, ועל כל פנים קיבלו באהבה ולא בעטו, אלא אדרבה - 'בך ה' חסיתי', אע"פ שהיו להם הרבה צרות קבלו אותם באהבה וקיוו לגאולה, **אם כן 'אל אבושה'.**

והנה עבודת התקוה עיקרה הוא בזמן חבלי משיח האחרונים, וכמו שאמרו ברעיא מהימנא פ' משפטים (ק"ט ע"ב): "אבל שחר אקדים ליומא דפורקנא כו', מסטריה אתקריאת אילת השחר כו', דאינון ע' קלין דצווחת אילת השחר על בנהא דאתתקף עליהו קדרותא בגלותא, שחרות השחר בע' שנין בתראין. בההוא זמנא יתקיים בישראל (ישעיה כו, יז) כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה כן היינו מפניך ה', ועל כן נקוה לך ה' אלוקינו, ובהוון אילת אעילת רישא בין ברכהא כו', ואומי לה ביה למפרק לבנהא בבקר כו'".²

וביהל אור שם כתב הגר"א:

שחרות כו'. דהלילה נמשל לגלות ובקר לגאולה כמ"ש (רות ג, יג) שכבי עד הבקר, וקודם הגאולה יכבד הגלות יותר מכל הגלות, כמ"ש (שמות ה, ט) בגלות מצרים תכבד כו' [העבודה על האנשים], וזהו למחר הגאולה כמ"ש (ברכות ו ע"ב) אגרא דכלה דוחקא. והוא שחרות השחר, שקודם שמתחיל להאיר היום הוא מחשיך יותר מכל הלילה ולכן נקרא שחר.

וע' קלין הן ע' שנה והן נקראין חבלי משיח, שכל הגלות דומה ללידה כמ"ש (ישעיה סו, ח) אם יולד גוי כו' [פעם אחת] כי [חלה גם] ילדה ציון כו' [את בניה], וכשמתקרבת לילד אז

ב. אבל שחר מקדים ליום הגאולה (הנקרא בקר) כו', מצדו (של השחר) נקראת (השכינה) אילת השחר כו', שאלו שבעים קולות שצווחת אילת השחר (השכינה) על בניה שעה שמתחזקת עליהם קדרות הגלות שהיא שחרות השחר, בשבעים השנים האחרונות (של הגלות). באותו הזמן יתקיים בישראל (מה שנאמר) כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה כן היינו מפניך ה', ועל כן נקוה לך ה' אלוקינו, ובהן האילת מכניסה את ראשה בין ברכיה כו', ונשבע לה (הקב"ה) בו (בכבודו) לגאול את בניה בבקר.

כואבת יותר מכל ימי הריונה, כמ"ש (בראשית ג. טז) הרבה כו' [הרבה עצבונך והרונך], והרונך [הוא] צער הריון שהוא הגלות, וכשיושבת על המשבר זהו חבלי משיח.

וז"ש בההוא זמנא כו' ועל כן נקוה כו'. דזה נאמר גם כן על הע' שנין כמו היושבת על המשבר שתקוה לילד מהרה, כן יקוו באותה זמן לגאול מהרה. וז"ש (בתפילת עלינו לשבח) לראות מהרה בתפארת עוזך, ולכן יש בו [בנוסח של 'על כן נקוה'] ע' תיבות, ו'על כן' הוא תיבה אחת [רבינו הגר"א ז"ל כיון כאן למספר התיבות בעל כן נקוה לך עד תמלוך בכבוד, ומככתוב בתורתך ואילך אין שייך להנוסח, כי הוא נמשך מנוסח מלכויות דר"ה כידוע (הגהת תלמיד על הגליון)].

והנה מלבד הספר 'תקט"ו תפילות' שכתב רמח"ל על עניין התקווה בגאולה, עוד כתב דרוש נורא על מעלת וכח הקיווי. והוסיף עוד לאסוף את פסוקי הקיווי שיאמרו ישראל בעת צרתם, אשר נמצאו מכת"י לפני זמן לא רב, ומי יודע אם לא נקבצו אלא לשעה קשה זו בה אנו שרויים עתה.

ויהי רצון מלפניו ית', שתהיה עבודת תקוותינו רצויה לפניו, ויהיו קיוויינו ובטחוננו בו ית' מאירים ומסלקים את כל המעכבים האחרונים מפני גילוי השלם על עמו ועל נחלתו, ויתקיים בנו מהרה מה שנאמר (ישעיה כה, ט): "וְאָמַר בְּיָוֶם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה קִוִּינוּ לוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בְּיִשׁוּעָתוֹ".

הקדמה

דרוש הקיווי נמצא באוסף כתבי רבינו רמח"ל שהיה בידי תלמידו רבי יקותיאל גורדון ז"ל, ויצא לאור עם עוד מאוצרות כתבי רבינו, על ידי הגאון רבי חיים פרידלנדר זצ"ל בשנת תשמ"ו.

מלשון הדרוש ניכר כי לא נתקבל בדרכי ההשכלה האנושית, אלא בדרך ההשכלה הנשפעת אשר היתה מתגלה בבית מדרשו של רמח"ל, ועל דרך רבים מכתביו אשר כידוע קבלם בגילויי רוח הקודש.

ענין הקיווי הוא מעיקרי גילויי תורתו של רמח"ל, כי ענף הוא מענייני היחוד אשר עליה סובבים כל סתרי התורה אשר האירם רמח"ל בכל דברי תורתו. וראה מה שנתבאר בדעת תבונות (סימן לד), כי כל סדרי מעשיו ית', וכל המעשה הגדול אשר עשה מני שים אדם עלי ארץ, וכל אשר הבטיח לנו לעשות על ידי נביאיו הקדושים, הוא לתת מקום לבני אדם לגלות את שליטת יחודו אשר הסתיר מעיניהם. וכאשר נביט על כל המעשים אשר נעשו תחת השמים, נראה הילוך אחד שסובב והולך, והיתה תכליתו רק גילוי אמיתת יחודו ית'. וכפי ערך בירור האדם בשלילת כל שליטה זולת שליטתו ית', כן יהיה שכרו בשלמות אשר קנה לו.

ונמצא, כי עיקר עבודת האדם תלויה בארבעה חלקים: אמת, אמונה, בטחון ותקוה. כי ה'אמת' היא כמו שנאמר (ירמיה י'): "וה' אלקים אמת הוא אלקים חיים ומלך עולם". כי ראשית יש לברר את אמיתות ית' מצד עצמו ואת הכרח המצאו, כי הוא הנמצא היחיד המוכרח שימצא וכל הנמצאים לא נמצאו אלא ממנו, וכמו שנתבאר בדרך ה' (ח"א פ"א).

ואחר יש לברר את גילוי אמיתתו לנבראיו בגילויי יציאת מצרים, בהם גילה לעיני כל כי מגמתו היחידית השולטת בעולמו, היא להקים את בריתו ושבועתו לאבות, כי בניהם יהיו מקבלי הטוב השלם והאמיתי הבא מעצם חוק טובו ית' להיטיב, וכמו שנתבאר בדרך ה' (שם פ"ב אות א).

ונמצא כי אחר שכרת הקב"ה ברית עם אברהם להיות לאלקים לו ולזרעו אחריו, שוב כמו שהוא ית' מוכרח באמיתתו, כן גם רצונו להיטיב לזרע אברהם הרי הוא מוכרח באמיתתו, שהרי זהו גדר הברית עמהם שיהיה טובו ית' הבא מצד אמיתת המצאו נקשר בהם, וכמו שכתב רמח"ל בדעת תבונות (ח"ב סימן סד, גנוי רמח"ל עמוד סג).

והנה כמו שנתבררה שליטת רצונו ביציאת מצרים, כן נמסרה אמיתת תורתו ממנו תורה ועד ערכות מואב, בה נתגלו פרטי רצונו והגעת שלמותו וטובו, אשר נקשרו בסדרי בתורה והמצוות, וכמו שנתבאר בהקדמת מאמר הויכוח חוקר ומקובל.

והנה נתבאר ונתברר בתורת משה, כי מצד אחד נמסרה התורה לישראל עם תוקף קבלת הברית הכרוכה בצ"ח קללות שבמשנה תורה, ומאידך גם אם לא יקבלו עליהם את כל תוקף וחומר הדברים, מכל מקום לא ימאס בהם הקב"ה להפר את בריתו אתם כי הוא ה' אלקיהם, וכמו שמפורש פעמים רבות בתורה.

וראה במה שכתב רמח"ל בדעת תבונות (סימן לו, עמוד טז): "וזאת נחמתנו בעניינו, כי לא על מעשינו יפקוד, ולא לזכותנו ימתין, או מחסרון מעשים יחליפנו ח"ו, אלא מפני השבועה אשר נשבע לאבותינו והברית אשר כרת. הנה אפילו אם לא יהיה זכות בישראל - כשיגיע עת מועד, יום נסתם בלבו, הנה על כל פנים יושיענו ודאי, כי אדון כל הוא, ויכול לעשות כן כשהוא רוצה".

ומעתה, מיסודות ידיעת היחוד - להיות בוטח באמיתותו ית' והכרח המצאו, אשר נקשר עם ישראל בברית ושבועה שאין לה הפרה. ונמצא שכל תכלית בריאת עולמו ונבראו אינה אלא בעבור הבאת זרע אברהם על כל פנים אל הדבקות בשלמותו האמיתית. ואחר שתתיישב ידיעה זו בלבו, נמצא נכון לכו בטוח בה' ומדבר רע לא ירא, וכמו שנאמר (ישעיה יב, ב): "הנה א-ל ישועתי אבטח ולא אפחד כי עזי וזמרת י-ה ה'".

ואחר שלבו נכון ובטוח בחסד ה' עמו, גם אם יארע לו צער או חיסרון, יתן אמונו באמיתותו ית', כי אי אפשר שלא יהיה רק טובו ית' שולט לבדו, ולא היה הצער ההוא אלא מסיבה נשלטת כדי להביאו אל שלמותו האמיתית. ואף אם יהיו ישראל בתוקף גלותם לא יחדלו מלשמור את אמונם אל אלקי ישראל, אשר הוא אלקים אמת הוא אלקים חיים ומלך עולם, ומפני השבועה אשר נשבע לאבותינו והברית אשר כרת עמהם, הנה על כל פנים יושיענו ודאי.

והנה בכלל הבטחון והאמונה נכללת גם התקוה בעתיד גילוי טובו ית' ושלמותו, שהרי לא תהיה אחרית לרע, וכל צער וחיסרון אינו אלא בגבול התיקון להביא את תכלית הטוב, ולכן תמיד יהיה האדם יושב ומצפה אפילו בצרכי שלמותו, מתי כבר יצא מאחזיות הרע המחשיך עליו, שהרי הוא רק נשלט ואינו שולט, שהרי לא קיבל את כחו אלא כדי לתקן ולהכין את שלמותו. וכל שכן בעניין גאולת ישראל ותיקון האומה בכללה, שהרי בעבורם עומד העולם כולו וממתין עד אשר יוכן לקבל את תכלית בריאתו.

והנה כלל רמח"ל בדרוש הקיווי את כל אלו היסודות בעומק גדול, וניסינו כפי מיעוט השגתינו לעמוד על רמיוותיו על פי מה שכתב בשאר כתביו, ובפרט בספר תקט"ו תפילות אשר כולו עומד על ענייני הקיווי והיחול לגילוי שלמותו ית' על ישראל.

בתחילה העתקנו את המאמר בשלמותו רק עם מקורות הפסוקים והמאמרים, ואחר כך הבאנו הדרוש שוב עם הביאורים וההארות.

ויהי רצון מלפני ה', שיתקיים בנו מה שנאמר (ישעיה י, כ): "והיה ביום ההוא לא יוסיף עוד שאר ישראל
ופליטת בית יעקב להשען על מכה ונשען על ה' קדוש ישראל באמת".

דרוש הקיווי לרמח"ל

לישועתך קויתי (בראשית מט, יח) - ראשית הבריה בתקוה, שכל התחתונים מצפים לשפעת עליונים על ידי תפלה או שיר.

כתיב (שם א, א) "בראשית ברא אלקים", אין ראשית אלא תקוה. אין הצמצום עשוי כי אם לצפות שייכנסו בו קו א"ס ב"ה, וזה קו לשון קיווי ותשוקה.

בא וראה, כל הבריות נבראו בלא שלימות, שנאמר (שם ב, ג) "אשר ברא אלקים לעשות" - שיעשו אחר כך בהמשכם השפע לשלימותם, או במעשים טובים או בתפלה או בשיר.

השכינה יצאה מתחלה בלתי מושלמת, וזה, "בראשית ברא אלקים", אלקים דייקא.

"ראשית חכמה יראת ה'" (תהלים קיא, י), אין יראה אלא מפני מי שצריך לו, ומי שאינו צריך לאחרים אינו ירא ממנו. ראשית חכמת המאציל ב"ה הוא לעשות היראה שהוא התקוה לעליונים. וזה (דברים ד, לט) "ה' הוא האלקים" ממש, כי הכל אחד, אך שרצה להוציא תחלה אלקים כדי לקבל מידו"ד.

הדשאים עמדו על פתח הקרקע ולא יצאו עד שהתפלל עליהם אדם הראשון.

הלבנה מקבלת מן השמש. "אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף" (תהלים פה, יב), שהשפע נשקף מלמעלה וממתין לתקוה שתצמח מלמטה מן הארץ.

תקות אמת שהוא הבטחון של אמת שבוטחים בהשגחה. וכל שאר בטחונות בהשתדלות, הם בטחונות של שקר. ובטחון בה' הוא בטחון אמת, שנאמר (ישעיה מט, כג) "יודעת כי אני ה' אשר לא יבושו קווי".

"לא איש אל ויכוזב" (במדבר כג, יט), "ואם יתמהמה חכה לו" (חבקוק ב, ג). ואם אינו בעולם הזה הוא לעולם הבא - "תקות עניים תאבד לעד" (תהלים ט, יט), זה אי אפשר.

וזה, "לישועתך קויתי ה'", לזה השם ידו"ד שהוא ראשית הכל, צריך שתהיה התקוה, ולא שום כינוי.

וכל המקוה תפלתו עולה בלי אמצעי, לא על ידי מלאך, אלא "לישועתך" דייקא, כמו שמדבר לנוכח, לא על ידי שליח, כי הוא קו הבוקע ונוקב ועולה עד ה' ממש.

הקיווי [הוא] סוד ההתפשטות, קו המשפט, מה שאין כן העיגול הוא דבר סתום מכל צד. וזה, "לישועתך קויתי" - לעשות קוים. "ידו"ד" - בזמן שיהיה השם שלם.

המקוה תמיד בשמחה בלי צער. כי המצטער תמיד הוא ביגון ואנחה וחושב שאין לו תרופה. אבל מקוה אינו מצטער כי הוא מקוה תמיד, ואפילו אם יתמהמה מחכה, נמצא התקוה מחיה אותו. ומי שאינו מקוה מיד מת, ונשאר רחוק מהשם, [ונענש] על שאינו מקוה לה'. ומי שהוא מקוה נאמר בו, "גם כי אשב בחשך ה' אור לי" (מיכה ז, ח), ה' דייקא, "לישועתך קויתי ה'".

המקוה אף על פי שיש לו מעט מעשים טובים לא יבוש, שנאמר (ישעיה מט, כג) "וידעת כי אני ה' אשר לא יבשו קויו". וזה כי יש לדל תקוה, ומי שהוא דל ממעשים טובים יש לו תקוה, כי השם מתגלה עליו ומעביר כל פשעים.

וזה סוף התיקון - מגודל תקות כל ישראל באורך הגלות ובטחים באמונה שיגאלו. וסוף התקוה (זכריה ג, ט) "ומשתי את עון הארץ", וזה, "לישועתך קויתי". כי זהו כבוד המלך שבטחים בו. בא חבוק והעמידה על אחת (מכות כג ע"א) - אמונה - תקוה.

המקוה אפילו נכנס בגהינום יוצא ממנו, שנאמר (ישעיה מ, לא) "וקווי ה' יחליפו כח יעלו אבר", "ידו"ד מאיר עליו. וכמה מלאכים עליונים מעלים אותו המקוה [וזה] "אבר כנשרים", ומסתלקים עמו למעלה, ותקוהו היא טהרתו, "מקוה ישראל" ממש, כי הוא במדריגה עליונה שאין עושה בו פגם - "אם חטאת מה תפעל" (איוב לה, ו).

וזהו סוד התשובה שהוא ממש שב אל מקורו, והסט"א לא יכלה לו, ונאמר (הושע יב, ב) "שובה ישראל עד ה'". כן המקוה הוא ממש בוקע בקו תקוה, ועושה נקב וסדק לעלות תחת כסא הכבוד, וזה, "לישועתך קויתי ה'".

וזה (תהלים קל, ו) "יחל ישראל אל ה' כי עם ה' ה' חסד", במקום שמתגלה ידו"ד מתגלה חסד, ואין פגם מעכב. וכמו שקויה בחייו לה', כן לאחר [מותו] כשמתגברים כנגדו הדינים, הוא מתחזק בתקוה עד ה' ונקשר בו, ומסתלק ברגע. וזה, "לישועתך קויתי", אינו אומר לישועתך אקוה, אלא "קויתי" - בחי, כן אחר המות לא יבושו הקוים.

בזמן שהצדיקים בצרה נאמר (תהלים צא, טו) "עמו אנכי בצרה", כביכול. ובכח התקוה יוצא מן הצרה, הוא, וכביכול יוצא עמו. כמו שנאמר במצרים, "יצאו כל צבאות ה'" (שמות יב, מא)

עם השכינה. וזה, "לישועתך קויתי" - לישועתך ממש, ישועת ה' שהיה עמו בצרה, קויתי ה' לישועתך.

בא וראה, הצדיקים מעלים תפלותיהם לאזני המלך, שנאמר (מ"ב ד, לג) "ויתפלל אל ה'", (שמות טו, כה) "ויצעק אל ה'". ובזמן שיש הרבה מקטרגים הם מפסיקים ומעכבים התפלה מלעלות, שנאמר בו (איכה ג, מד) "סכותה בענן לך מעבור תפלה". אבל בצדיקים המקוים ועושים נתיב ובקיעה בתוך עננים, והקב"ה כביכול יורד לשמוע תפלתו מפיו של המקוה, סוד זה, "קוה קויתי ה' ויט אלי וישמע שועתי". וזה, "לישועתך קויתי", מה שאני מקוה - אני עושה שתבוא ישועתך בשם הזה, בלי [שיתעכב] על ידי המקטרגים.

דרוש בעניין הקיווי

עם מקורות, ביאורים והארות

לישועתך קוית (בראשית מט, יח) - ראשית הבריאה בתקוה*, שכל התחתונים מצפים לשפעת עליונים על ידי תפלה: או שיר:

א. פירוש, שכל הבריאה נבנתה על יסוד עבודת התקוה, שיעמדו הנבראים חסרים וכל תקותם תהיה אליו ית' לקבל השלמתם ממנו.

ב. ראה דרך ה' (ח"ד פ"ה אות א): "עניין התפילה הוא, כי הנה מן הסדרים שסידרה החכמה העליונה הוא, שלהיות הנבראים מקבלים שפע ממנו ית', צריך שיתעוררו הם אליו ויתקברו לו ויבקשו פניו, וכפי התעוררותם לו כן ימשך אליהם שפע, ואם לא יתעוררו לא ימשך להם. והנה האדון ב"ה חפץ ורוצה שתרכבה טובת בראיו בכל זמניהם, והכין להם עבודה זו דבר יום ביומו, שעל ידה ימשך להם שפע ההצלחה והברכה כפי מה שהם צריכים לפי מצבם זה בזה העולם".

וראה עוד בדעת תבונות (ח"ב סימן ו, גנזי רמח"ל עמוד כב): "וכשרצה ית"ש שיצא הנברא בעל הבחירה, הנה גזר רצונו שלא יהיה הוא פועל לפי עצמו ורצונו, אלא לפי מה שיכינו המקבלים ממנו, שעל כן יהיה הוא משפיע למקבלים עד שישאלו ממנו. וסוד העניין הוא נתבאר בפסוק (תהלים קמה, טו): "עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו", כי הוא ממתין עד שיהיו העינים מצפין לו, ואז יענם. ואם לאו, לא יהיה הוא מקדים להם. ובהיות שהוא אינו פועל אלא לפי רצון המקבלים ממנו, הנה יוכל להיות שהמקבלים האלה יהיה ברצונם לבא ולבקש, או לא".

ונראה כי 'תפילה' פירושה תקוה, וכמו שאמר יעקב ליוסף (בראשית מח, יא): "ראה פניך לא פללתי". ובתרגום אונקלוס שם: "למחזי אפך לא סברית". והוא כמו שתרגם (שם מט, יח): "לישועתך קוית ה'" - "לפרקנך סברית ה'". ונמצא כי 'תפילה' היא משורש פילול, היינו תקוה.

ג. ראה במאמר הגאולה, בביאור הפסוק (ישעיה נא, ג-ד): "כי נחם ה' ציון נחם כל חרבותיה כו' שישון ושמחה ימצא בה תודה וקול זמרה", כי 'תודה וקול זמרה' הן כנגד שירת המלאכים. ועל כך אמר עוד: "כי באמת המלאכים מברכים את מלכם פעמיים, אחת, טרם שיקחו ממנו השפע, ואחת אחר שלקחוהו כו'. והשבח שהם נותנים טרם לקיחתם אותו נקרא בפסוק 'קול זמרה', והשבח שנותנים אחר כך נקרא 'תודה', התודה על הטוב שכבר קבלו כו'. ותדע, שבהיות זמן מוכן לתת שפע אל החיילים [היינו המלאכים המקבלים את שפעם לצורך הענפים] כו', ואז יזדמנו כולם בשירה ובשבח, והוא הקול זמרה שאמרתי לך. וזה העניין ביאורו דוד המלך ע"ה בפסוק אחד, והוא (תהלים קמה, טו) "עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו", כי המלאכים ישאו עיניהם אל יד אדוניהם לקבל את פרנסתם, ובנשואתם זאת יתנו קולם בשיר ובזמרה כאשר זכרתי".

ונמצא לפי זה ההבדל שבין התפילה לשיר, כי התפילה גדרה עמידת האדם בהכנעה לפני ה', ונושא את עיניו

כתיב (בראשית א. א) "בראשית ברא אלקים", אין ראשית אלא תקוה. אין הצמצום עשוי כי אם לצפות שיכנסו בו קו א"ס ב"ה, וזה קו לשון קיווי ותשוקה.

בא וראה, כל הבריות נבראו בלא שלימות, שנאמר (שם ב, ג) "אשר ברא אלקים לעשות" - שיעשו אחר כך בהמשכם השפע לשלימותם, או במעשים טובים או בתפלה או בשיר.

רק אליו ית' וממנו מבקש את מילוי חסרונותיו. אולם עבודת השיר אינה מצד תיקון האדם הנכנע לפניו ית', אלא במה שהוא משבח ומהלל ומשיג כי כל הנבראים אינם נפרדים ממנו ית', אלא תלויים ועומדים בשורש שם האמיתי - הוא גילוי כבודו ית', כי הוא המקיימם ומנהיגם לתכלית רצונו, ובהם הם יוצאים מאחיזת הרע המעמידם כנפרדים מרצונו ית'.

ד. ראה תקט"ו תפילות (תפילה יד): "אל אחד יחיד ומיוחד, אתה ממלא כל העולמות, וכל העולמות אינם אלא כלים שאתה מראה בהם יחודך. וישראל הם לך גוי אחד בארץ, להחזיק אלה הכלים שאתה ממלא אותם, ואלמלא ישראל לא היית מתלבש בכלים האלה, כמו שאמר הפסוק בראשית ברא אלקים וכו', בשביל ישראל שנקראו ראשית. הואיל והכל עומד בשביל ישראל, הרי הם מקוים לך, שאפילו בתוך החשך לא תעזוב אותם. שהרי אתה חפץ בקיום העולם. וכשתוציא אותם מצרה לרוחה, כן יתגלה אורך בכל העולמות, להשלים אותם שלימות שלם".

ועוד ראה לשם להלן (תפילה שכב): "אל אחד יחיד ומיוחד, בישראל בראת עולמן שהם ראשית שנאמר בהם בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, וזה שכינה שהיא ראשית מעשים שלך, ומתחילת הכל בזמן שנגלית לעשות המעשה של כל העולמות לא נגלית אלא בישראל, ובסוד זה כל העולמות נבראו זה אחר זה עד ישראל למטה בהם קיום כל העולמות כשהם מתקיימים, ועתה שישראל הם שפלים למטה כל העולמות שפלים בעבורם, גלה לנו יחודך שבעבורו בראת כל העולמות, רבון כל העולמים ליחודך אנו מקוים באמת, גלה לנו יחודך באמת ונשמח בך, לישועתך קויתי ה'".

ה. היינו שכל מה שנברא העולם במיעוט השפעה ומתוך חסרון והעדר השלימות, הוא כדי לתת מקום לעבודת בני אדם שיקוו אל הארתו ית' שתכנס להשלים כל החסרונות. וראה תקט"ו תפילות (תפילה צח): "וזה קו החיים המתפשטים מן החיים העליונים בקיוויים של ישראל הממשיכים הקו הזה, והוא עץ החיים מצד יעקב תפארת ישראל בו, שלו אות אמת, (מיכה ז, כ) תתן אמת ליעקב".

ו. ראה אדיר במרום (עמוד ג): "הנה כתיב, אשר ברא אלהים לעשות (בראשית ב, ג). וסוד העניין הזה, כי הקב"ה התחיל הבריאה והעמידה על מצב שיוכל אחר כך האדם להשלימה, עד שיהיה לו השכר על מעשיו. וזה כי האדם נברא כבר בצלם אלקים ודיקונו בדמות דיוקן של מעלה, ועם כל זה איננה שלימה להדמות לעליון לגמרי, עד שישלימה במעשיו הטובים. והוא ענין המצוות שהם תר"ג כתר"ג אברי האדם".

וראה עוד בקל"ח פתחי חכמה (פתח סא, עמוד רכז): "ועל כן לא נשלמה עדיין הבריאה, זה פשוט כמ"ש, הרי חסרים דרכים בהנהגה, וחסרים חלקים בנמצאים, ונראה שעדיין צריך להשלים הבריאה הראשונה. והוא ענין, "אשר ברא אלקים לעשות", שהתחיל כדי שיושלם על ידי בני אדם".

ועוד ראה באדרת אליהו ובליקוטים שם, וכן בביאור הגר"א לספד"צ (לד ע"א).

השכינה יצאה מתחלה בלתי מושלמת, וזה "בראשית ברא אלקים", אלקים דייקא, (תהלים קיא, י) "ראשית חכמה יראת ה'", אין יראה אלא מפני מי שצריך לו, ומי שאינו צריך לאחרים אינו ירא ממנו. ראשית חכמת המאציל ב"ה הוא לעשות היראה שהוא התקוה לעליונים⁵.

וזה (דברים ד, לט) "ה' הוא האלקים" ממש, כי הכל אחד. אך שרצה להוציא תחלה אלקים כדי לקבל מידו"ד⁶.

הדשאים עמדו על פתח הקרקע ולא יצאו עד שהתפלל עליהם אדם הראשון⁷.

הלבנה מקבלת מן השמש. (תהלים פה, יב) "אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף", שהשפע נשקף מלמעלה, וממתין לתקוה שתצמח מלמטה מן הארץ⁸.

תקות אמת שהוא הבטחון של אמת שבוטחים בהשגחה⁹. וכל שאר בטחונות בהשתדלות,

---

ז. פירוש, כי שם 'אלקים' הוא מידת הדין הנותנת גבול להשפעה שתהיה בצמצום וחסרון, כדי לתת מקום לעבודת האדם להשלים הבריאה בכח מעשיו ועבודת תקוותו אליו ית'.

ח. ראה בפיקודין שבזוהר פ' בראשית (יא ע"ב): "בראשית ברא אלקים. הדא היא פקודא קדמא דכלא, ואקרי פקודא דא יראת ה', דאקרי ראשית, דכתיב ראשית חכמה יראת ה', יראת ה' ראשית דעת, בגין דמלה דא ראשית אקרי, ודא איהי תרעא לאעלא גו מהימנותא, ועל פקודא דא אתקיים כל עלמא".

ט. כי גדר היראה היא - עמידת הנבראים נכנעים לפני סיבתם, בהכירם כי כל תקוותם למילוי חסרונותיהם אינה אלא ממנו. וזו ראשית חכמת המאציל לעשות היראה שהיא תקוות הנבראים אליו ית', שעל ידה יגיעו אל שלמותם ויתוקן העולם.

י. הכוונה, שהחסרון היוצא משורש שם 'אלקים' כמו שנתבאר, הוא נולד משם 'הוי"ה' הוא שורש השלמות, וכיון שהחסרון בא מסיבת השלימות, הרי השלמות שולטת עליו לעולם. אלא שיצא החסרון תחילה, כדי שיהיה הולך ונשלם ע"י יחודו ית' המתגלה בשם הוי"ה בכח עבודת בני אדם.

יא. חולין (ס ע"ב): "רב אסי רמי כתיב ותוצא הארץ דשא בתלת בשבתא, וכתיב וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ במעלי שבתא. מלמד שיצאו דשאים ועמדו על פתח קרקע, עד שבא אדם הראשון ובקש עליהם רחמים וירדו גשמים וצמחו. ללמדך, שהקב"ה מתאווה לתפלתן של צדיקים. רב נחמן בר פפא הויה ליה ההיא גינתא. שדי ביה ביזרני ולא צמח, בעא רחמי אתא מיטרא וצמח. אמר, היינו דרב אסי".

יב. ראה תיקונים חדשים (תיקון סט, עמוד קנ): "ורזא דא אמת מארץ תצמח, דא שכינתא, דמינה תתער אתערותא דא מנהירו דאימא. כדן וצדק משמים נשקף, לאתבסמא באינון שמים, ולא יהון חבלין תקיפין. דהא מסטרא דשכינתא אינון חבלין אלן, וכד איהי אתבסמת ביה בקב"ה כלא אתבסם ודאי".

יג. הכוונה, כי גדר התקוה הוא לקוות לטובו ית' שיתגלה, מסיבת הבטחון ברצונו היחיד השולט על כל

הם בטחונות של שקר, ובטחון בה' הוא בטחון אמת^י, שנאמר (ישעיה מט, כג) "וידעת כי אני ה' אשר לא יבושו קווי"^{יב}.

המעכבים. וזהו 'בטחון אמת' הגורם ל'תקות אמת', כי אחר שמשיג את אמינות המצאו ית' כי הוא ית' יחיד במציאותו וכל הנמצאים לא נמצאו אלא מסיבת רצונו בהם, ממילא מוכרח שהוא ית' שולט בהם שלא יעכבו את רצונו בעולמו, וזהו הגורם לתקוות אמת ברצונו ית' להביא את כל טובו על ישראל, וכמו שנתבאר בקל"ח פתחי חכמה (פתח א-ב).

וראה עוד בדעת תבונות (ח"ב סימן סד, גני רמח"ל עמוד סג): "כי באמת זהו כבוד השם ית', שכח טובו לא יניח שום רע בלא תיקון כו', כי הטוב מחויב המציאות כו', שזהו כח המאציל ית"ש, שרק חיוב המציאות יחייב כל רע לחזור לטוב. והביני היטב את הדבר הזה, כי הוא מן העמוקים יותר שבחכמה". ויבואר עוד להלן ד"ה 'המקוה אע"פ'.

אולם אין הבטחון והתקוה אלא למי שנקשר בברית ושבועה, כי גדר הברית הוא כי מוכרח המציאות נקשר בישראל להיטיב להם מטובו השלם בהכרח. ונמצא, כי התקוה היא תולדה ממעלת הבטחון בהכרח המצאו ית' ורצונו להיטיב לבעלי בריתו.

ויובן בזה נוסח תפילת עלינו לשבח הנחלקת לשני פרקים. הראשון, השבח על בחירת ישראל מכל האומות, שהם פונים להלב וריק וללא יושיע, ואנחנו כל עבודתנו ופנייתנו היא למלך מלכי המלכים הקב"ה, אשר הוא הנמצא המוכרח היחיד וממנו נמצאו כל הנמצאים כי הוא נוטה שמיים ויוסד ארץ, והוא אלקינו אין עוד אמת מלכנו אפס זולתו, ככתוב בתורתו (דברים ד, ט): "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ אין עוד". והוא עניין הבטחון בו ית' כי הוא מלכנו ואלקינו המייחד את שמו ית' עלינו בברית ושבועה.

וראה מאמר החכמה בביאור תפילה זו: "וזהו הוא אלקינו ואין אחר, בבחינת היחוד שזכרנו". והכוונה למה שכתב שם: "והנה יש לנו לשבח לפניו שנתן לנו חלק גדול ויקר במציאות, שהרי אנחנו המעוותים להדבק בו ואנו הזוכים לעבוד לפניו ולהיות עומדים לפניו לנצח נצחים, וזהו שלא עשנו כגויי הארצות וכו' והיינו שבחינתנו בחינה נבדלת מכולם לגמרי, ואנו מציאות אחד בפני עצמו מעותד לעבודתו ולדביקות בו ית'".

והפרק השני הוא תולדת עניין הראשון, כי אחר שנתיישבנו באמונת היחוד ובידיעת רצונו ית' הנקשר בנו בהכרח, ממילא נולדת התקוה והבטחון בתיקון העולם. וזהו: "על כן נקוה לך ה' אלקינו לראות מהרה בת-פארת עוזך כו'".

יד. כי כל שאר הבטחונות הם נסמכים ונשענים על כוחות נבראים, והרי אי אפשר שתהיה להם שליטה עצמית, זולת שליטתו ית' היחידית.

טו. ראה בתקט"ו תפילות (תפילה רז): "רבון כל העולמים יחוד שלך אמת ונאמן, ישראל מקוים לפניך שהם זרע אמת, גלה להם אמתת יחודך ולא יכלמו מתוחלתם, דכתיב וידעת כי אני ה' אשר לא יבושו קו, ה' אל תאחר, לישועתך קויתי ה'".

"לא איש אל ויכזב" (במדבר כג, יט), "ואם יתמהמה חכה לו" (חבקוק ב, ג) ו"אם אינו בעולם הזה הוא לעולם הבא". "תקות עניים תאבד לעד" (תהלים ט, יט), זה אי אפשר.

וזה (בראשית מט, יח) "לישועתך קויתי ה'", לזה השם ידו"ד שהוא ראשית הכל, צריך שתהיה התקוה"י, ולא שום כינוי"י.

ועוד ראה להלן שם (תפילה תמוז): "רבון כל העולמים מבטחנונו לא נבוש בעבור שמך הקדוש שמאיר בנו ידוד בתקוה שעולה (לגבה) [לגבין]. וכתבי וידעת כי אני ה' אשר לא יבשו קווי, לישועתך קויתי ה'". וראה עוד בביאור 'אשר לא יבשו קווי' להלן ד"ה 'המקוה אע"פ'.

טז. ראה בפירוש לחבקוק (שם, אוצרות רמח"ל עמוד קנא): "והנה כמה קצים הם, שכלם בסוד ביאה א' לבד, 'כי עוד חזון למועד', וזה להפיס דעתה של הסט"א שתחשוב כי כלו כל הקצים. 'ויפח לקץ' - לסט"א, שהיא קץ שם לחשך. אבל עם כל זה 'ולא יכזב', כי יש הקץ האחרון שיהיה בסוד ביאה שניה, 'ברחמים גדולים אקבצך'. 'אם יתמהמה', כי אז לא יצטרכו כל כך חבלים, וחיכו ישראל בגלות הארוך הזה תהיה סבה מספקת לגאולתם. 'חכה לו כי בא יבא ולא יאחר', בא יבא' בסוד ביאה ראשונה ושניה, 'ולא יאחר' ודאי".

יז. כי התקוה היא גם לשלמות טובה בעולם הזה, אלא שאם תהיה סיבה המונעת את טובו ית' ושלמותו בעולם הזה, מכל מקום תגיע לעולם הבא.

יח. ראה תקט"ו תפילות (תפילה קיא): "כוס ישועות אשא (תהלים קטז, יג), אימתי, אלא ובשם ה' אקרא (שם), כי עתה הרחיב ה' לנו (בראשית כו, כב), הרי לשם זה אנחנו מקוים שמה שהוא צרה ליעקב יהיה ממנו יושע, בעבור שם הקדוש הזה שיוציא אותנו מצרה לרוחה, וזה לישועתך קויתי ה'".

ועוד שם (תפילה קטז): "כנגד ד' אותיות שמך הגדול הגבור והנורא יהו"ה ב"ה, מיד ישראל שהם מקוים לשם זה שנאמר בהם (תהלים קל, ה) קויתי ה' קותה נפשי, יהיו מאירים אותיות אלה ביחוד אחד עליהם, באותו הזמן (דברים כח, י) וראו כל עמי הארץ וכו' [כי שם ה' נקרא עליך]".

וראה עוד שם (תפילה קעה): "אבל שמך הקדוש ידוד ב"ה עומד למעלה מכל הסדרים כו', שכן הם מקוים לפניך למען כח שמך שכבר יודעים שאין שום חולשה מגעת לו, דכתיב (ישעיה מ, כח) אלקי עולם ה' לא יעף ולא ייגע, וכמו שהם מקוים לשם הזה שאין לו עיפות ויגיעה, כן יתחדש להם כח אפי' שהם עיפים ויגעים, וכל מדרגות קדושתך ימלאו כח וחיל בשמך הקדוש הזה".

יט. ראה באדיר במרום (מאמר רישא וסופא, עמוד שצז): "ונפרש עתה עניין זה השם והכינוי אשר הזכרתי. כי כנוי הוא כמנין אלקים (זוהר פ' בראשית כב ע"א), וזה ידוד אלקים. והנה נכללו בכאן שני דברים, א' שרש כל עניני החסד בהתפשטו וגילוי טובו. ויש עוד בחי' אחרת, שהוא העלם א', שהוא שרש הרע, והיינו הכינוי. וסוד זה כי על כן יודע בסוף שאין הרע רע, אלא לכאורה, והוא מפני שאין נראה ענינו הפנימי. כי הלא אם הסוף מחזיר הרע לטוב, א"כ כל רע - תשלומו הוא טוב, אלא שעד שאינו נגלה זה התשלום, נראה שהוא רע. ומצד הא"ס ית' בבחינת הראש, הלא גם עתה הרע הוא טוב, כי מה שיש בסוף כבר ישנו בראש. ועל כן אין נמצא אלא העלם אחד שגורם ליקרא הרע בשם רע. וס"ז אלקים כמנין כנוי, כי כל עניני הרע אינו אלא כינוי

וכל המקוה תפלתו עולה בלי אמצעי, לא על ידי מלאך, אלא, "לישועתך" דייקא, כמו שמדבר לנוכח, לא על ידי שליח, כי הוא קו הבוקע ונוקב ועולה עד ה' ממש.

הקיווי [הוא] סוד ההתפשטות, קו המשפט, מה שאין כן העיגול הוא דבר סתום מכל צד.

אחד שמעלים ענין השם המלוּבש בו. כי אין כינוי בלא מכונה, והשם ב"ה, בסוד הטוב, הוא עצמו המכונה בכינוי זה. שעד שאינו נגלה - אין נודע שהדברים הם לפי טובו. וס"ז (תהלים יח, יב) ישת חשך סתרו, כי רק הסתר גורם החשך. אך אם לא היה הסתר, החשך לא היה חשך, וס"ז (איוב יב, כב) ויוצא לאור צלמות. ובבחינה זאת (דברים כג, ו) ויהי הפך' אלקיך לך את הקללה לברכה. ולע"ל (ישעיה מ, ה) ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו.

וראה עוד בפירוש לפ' וארא (אוצרות רמח"ל עמוד לט): "וזהו, 'ידבר אלקים' שהיא השכינה. 'אל משה ויאמר אליו אני ה' שהוא כו' סוד שם יקוב ב"ה. שבזמן הגלות מסתיר פניו והכינויים שולטים, וכך כו' עושה פעולתו ע"י הלוּבשים. אבל בזמן הגאולה, שם יקוב ב"ה מתגלה, והכינויים אין להם פעולה, וכך כו' הוא השולט בלי שום אמצעי כלל".

ובתקט"ו תפילות (תפילה קכא) נתבאר, שבזכות שישראל מצפים ליחודו ית', שם הוי"ה ב"ה מתחזק לשלול בתוך כינויו, ובתיקון הכינויים ישובו כל הבריות להכיר את האמת, כי הכינויים מתתקנים ע"י אור הוי"ה המאיר בהם, עיי"ש.

כ. כי הנה מסדרי התפילה שתהיה עולה על ידי המלאכים, כי הם הממונים על כל חוקי קבלת התפילה כפי כל כלליה, אולם המקוה הוא הפונה אל עצם רצונו ית', והוא בלתי תלוי בסדרי החוקים אשר נמסרו למלאכים.

וראה בתקט"ו תפילות (תפילה עא): "ומי הוא התפלה שמסתלקת יותר, תפלה היוצאה בקיווי, שכל שאר התפלות מתייגעות בדרך ונאמר בהם (דברים כה, יח) אשר קרך בדרך וכו' ואתה עיף ויגע, אבל התפלה העולה בקיווי, בה, (ישעיה מ, לא) וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר וכו', ולא יעפו, הרי בקיווי זה אנו מעלים התפלה לפניך ואתה קבל אותה באמת שלא תשוב ריקם מלפניך".

ועוד ראה שם (תפילה עה): "שמי שמתפלל לעץ חיים זה אין תפלתו חוזרת ריקם, שהוא מקום אמת, בו (תהלים קמה, יח) קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת, הרי לעץ חיים אנחנו מעלים תפלתנו שהיא השכינה בכח התקוה שלנו שאנחנו מקוים אליו בעבור אמת שלך. וזה (שם כז, יד) קוה אל ה', אל ה' דייקא, (משלי יג, יב) עץ חיים תאוה באה, עץ חיים ודאי, תן לנו שאלתינו שאנו מבקשים רק אמתך".

כא. הוא קו הבוקע לפי משפט מעשיהם של הנבראים. וראה בדרך ה' (ח"ב פ"ח אות א): "ממה שיבחן מאד בהשגחתו ית', הוא היות יסוד כל סדרי ההשגחה ודרכיה - יושר המשפט וקו הדין, וכעניין שנאמר (תהלים מה, ז) 'שבת מישור שבת מלכותך', וכתוב (משלי כט, ד) 'מלך במשפט יעמיד ארץ'".

כב. ראה דעת תבונות (סימן קצ, עמוד ריא): "ואמנם יש עוד עומק יותר בעניין הזה, והוא, כי הנה הסדר והדרך שלקח האדון ב"ה להיות מעתיק בו עניני ההשפעה אל עניני הצורה של התחתונים, וכמו שביארנו, הוא הפועל הרבה במציאות הנבראים האלה בכל צורותיהם כו'.

וזה, "לישועתך קויתי" - לעשות קוים. "ידו"ד" - בזמן שיהיה השם שלם^ז.

המקוה תמיד בשמחה בלי צער, כי המצטער תמיד הוא ביגון ואנחה וחושב שאין לו תרופה^ז. אבל מקוה אינו מצטער כי הוא מקוה תמיד, ואפילו אם יתמהמה מחכה, נמצא התקוה מחיה אותו. ומי שאינו מקוה מיד מת, ונשאר רחוק מהשם, [ונענש] על שאינו מקוה

ונמצא, שהנביאים יראו דמות אורים גדולים וקטנים, עולים או יורדים, נוסעים ועומדים, וכמה מיני דמויות כעניני דמויות התחתונים, וכמו שמצינו להם הכתובים, בראיתם הנפשית, וכמו שביארנו, ומהם יתבוננו ויעמדו על סדרי ההשפעה וההנהגה העליונה בכל סדרה. ואמנם הוראת הדמויות על המידות הוא על פי המובן מן התמונה עצמה.

דרך משל, הצורה הכדורית המקפת, שאין בה לא ימין ולא שמאל, לא ראש ולא סוף, הנה תורה על השקפה אחת כללית המקפת כל הענין אשר תשקיף עליו בשוה. אך הצורה הישרה המתחלקת לצדדין, ימין שמאל ואמצע, ויש בה ראש ורגלים, תורה על השקפה מודרגת ופרטית, ההולכת מן העליון עד התחתון בהדרגה בכל המושקפים ממנה, וכן בחילוק הפרטים - אלו מיימינים ואלו משמאילים, וכן כל שאר התמונות כולם. ופירוש הענין, הנה עולם השפל הזה מושגח כולו בהשגחה כללית לקיומו מן הרצון העליון, ובבחינת הקיום הנה אין הפרש בין מין למין, ולא בין איש לאיש, כי כך צריך קיום הגלגל העליון כמו היתוש הקטן. ונמצא, השגחתו ית' מקפת על כל הנבראים כולם בהשוואה אחת, וכולם נשואים ממנו ונסבלים מכוחו. אך ההשגחה המשפטית אשר לענין העבודה, היא השגחה, מתפרטת לפרטים רבים, כי הנה האל ית' שוקל כל דבר במאזני צדק להטיב או להרע, כל דבר ודבר בטעם פרטי לפי מה שהוא^ז. וראה עוד בכללים ראשונים (סימן לו), ובקל"ח פתחי חכמה (פתח יג).

והביאור, כי תמונת העיגול היא כנגד בריאת העולם בחוקי הטבע וסדריו אשר מצדם אין מקום לשינוי בה-נהגה, אולם הקו הבוקע הוא בקיעת אורו ית' המתפשט מצד עבודת בני אדם, ועיקר הבקיעה היא על ידי עבודת התקוה.

כג. הם שלושה קוים - חסד דין ורחמים, שבהן הוא ית' מנהיג את עולמו ומתפשט להאיר עליו משלמותו על ידי מעשיהם של ישראל, עד אשר יושלם גילוי שמו השלם. ראה בכללות האילן (שערי רמח"ל עמוד רסג): "שבהן מדותיו של מקום חסד דין ורחמים, מנהג כל בריותיו במשפט, משכיר ומעניש, ומחזיר כל רעה לטור בה, ומביא בריותיו לרצונו. וכן הוא אומר (ישעיה מד, ו) '[כה אמר יהוה] מלך ישראל וגאלו יהוה צבאות' אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים".

כד. אין הכוונה לצער אמיתי אשר בא עליו בצרתו, כי בזה מצטער בצערו גם המקוה. אלא הכוונה לדאגה ופחד שמה לא יסור צערו ממנו לעולם. וזהו שאמר: "וחושב שאין לו תרופה". לעומתו המקוה אינו מפחד כי הוא מקוה אל הטוב שיבוא, כי לא תהיה אחרית לרע.

וראה באדרת אליהו (ישעיה יא, ב) על הפסוק "הנה אל ישועתי אבטח ולא אפחד": "היינו על דרך מה שנאמר (בראשית טו, ו) 'והאמין בה' ויחשבה לו צדקה'. ולכאורה קשה מאי רבותיה קמשמע לן גבי אברהם שהאמין, הלא מלתא זוטרתא לגביה. הענין הוא, לפי שמצינו גבי יעקב אף על פי שהבטיח לו הקב"ה (שם כח טו)

לה'. ומי שהוא מקוה נאמר בו (מיכה ז, ח) "גם כי אשב בחשך ה' אור לי", ידו"ד דייקא, "לישועתך קויתי ה'".

המקוה אף על פי שיש לו מעט מעשים טובים לא יבוש, שנאמר (ישעיה מט, כג) "וידעת כי אני ה' אשר לא יבשו קויו". וזה כי יש לדל תקוה, ומי שהוא דל ממעשים טובים יש לו תקוה, כי

'ושמרתיו בכל אשר תלך', אף על פי כן 'וירא יעקב מאד' - שמא יגרום החטא (ברכות ד ע"א). אבל אברהם לפי שחשב ההבטחה הזאת מצד הצדקה ולא מצד הדין, לכן לא היה מתיירא שמא יגרום החטא, כי חסד ה' מעולם ועד עולם אף אם יחטא. וז"ש (בשבח נשמת כל חי) 'עד הנה עזרונו רחמיך ולא עזבונו חסדיך' - ולא מצד מעשינו, ואם כן אל תטשנו ה' אלקינו לנצח, אף כי חטאנו. וידוע ש'אל' הוא חסד, וז"ש 'הנה אל' - שהוא מדת החסד, 'ישועתי' - ולא מצד מעשי, 'אבטח ולא אפחד' - שמא יגרום החטא ח"ו. וכן הוא בפירוש הגר"א למשלי (כה, טו).

וראה עוד בברכות (ס ע"א): "תנו רבנן, מעשה בהלל הזקן שהיה בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר אמר מובטח אני שאין זה בתוך ביתי. ועליו הכתוב אומר (תהלים קיב, ז) משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטוח בה'. אמר רבא, כל היכי דדרשת להאי קרא מרישיה לסיפיה מדריש, מסיפיה לרישיה מדריש. מרישיה לסיפיה מדריש, משמועה רעה לא יירא, מה טעם, נכון לבו בטוח בה'. מסיפיה לרישיה מדריש, נכון לבו בטוח בה', משמועה רעה לא יירא. ההוא תלמידא דהוה קא אזיל בתריה דרבי ישמעאל ברבי יוסי בשוקא דציון, חזייה דקא מפ' חיד. אמר ליה חטאה את, דכתיב (ישעיה לג, יד) פחדו בציון חטאים. אמר ליה והכתיב (משלי כה, יד) אשרי אדם מפחד תמיד. אמר ליה ההוא בדברי תורה כתיב. יהודה בר נתן הוה שקיל ואזיל בתריה דרב המנונא. אתנח. אמר ליה יסורים בעי ההוא גברא לאתווי אנפשיה, דכתיב (איוב ג, כה) כי פחד פחדתי ואתני ואשר יגירי יבא לי. והא כתיב אשרי אדם מפחד תמיד, ההוא בדברי תורה כתיב".

וביאר הגר"א בביאורי אגדות שם, כי שתי המעשיות באו לקיים את שני הפירושים. כי הפירוש הראשון הוא שאין הבוטח מפחד מפני הבאות, ועל כך הביאו המעשה מההוא תלמידא שהיה מפחד, וגער בו רבי ישמעאל ברבי יוסי על מה שמפחד ואינו בטוח. ועל הפירוש השני שהבוטח זוכה להשגחה המשמרתו כפי ערך בטחונו, הביאו את המעשה ביהודה בר נתן, שבמה שהיה נאנח ופוחד היה מסיר ממנו ההשגחה ומביא על עצמו יסורים, עיי"ש.

כה. הוא שם הוי"ה, אשר בו תלויה התקוה וכן"ל ד"ה וזה לישועתך.

כו. ראה בתקט"ו תפילות (תפילה צב, קלז, קצב). ועוד ראה שם (תפילה תד): "אל אחד יחיד ומיוחד עננו ולא נבוש, שהרי ליל' שפחה רעה היא בוש וכלימה ששולטת על הבשר, בושא סרוחה רמה, לפי שהיא לב האבן, אבל השכינה הקדושה (משלי יד, ל) חיי בשרים לב מרפא, בה (בראשית ב, כה) ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבוששו, ערומים מאותו הרע שהיה חופה עליהם, ובה וידעת כי אני ה' אשר לא יבושו, חיבור כו' אני ה' ודאי, אדם ואשתו ולא יתבוששו, שבשת אין מתערבת שם, אלא אשר לא יבושו קויו. הרי ליחודך אנו מקוים באמת, לפיכך תדביק אותנו בשכינתך, שלא יהיה רע מפריד ובושת לא ימצא לנו, אלא גם כל קוין לא יבושו יבושו הבוגדים ריקם, ה' אל תאחר, לישועתך קויתי ה'".

השם מתגלה עליו ומעביר כל פשעים¹.

וזה סוף התיקון - מגודל תקות כל ישראל באורך הגלות ובוטחים באמונה שיגאלו². וסוף

ולמדנו, כי הבושת מגלה על מיעוט השלמות, כי הנשמה בושה ממה שאינה ראויה להיות בעלת השלמות, וכמו שנתבאר באדיר במרום (עמוד רנב). ולפי מה שנתבאר כי המקוה אינו מתבייש, נמצא כי התקוה היא המבטלת את החיסרון הגורם לבושת, מפני שנתלה במלך וכמו שיתבאר.

וראה עוד בתקט"ו תפילות (תפילה מ): "לאמתך מקוים ישראל עמך, ואף על פי שחטאו לפניך, על אמתך הם בוטחים, וכן מתפללים לפניך (תהלים קטו, א) לא לנו ה' וכו' על אמתך, גלה אמתך למקוויך, וישמחו מקוים בך, לישועתך קויתי ה'".

וראה עוד בפירוש לתהלים (אוצרות רמח"ל עמוד קנז) על הפסוק (תהלים צא, א-ב) "בך ה' חסיתי אל אבושה לעור למי": "אבל יש להבין עוד, מהו ענין הבושה הזאת. וזה, שמי שאוכל שאינו שלו מתבייש. כך ישראל כשחטאו והלכו בגלות, והקב"ה היה נותן להם הגאולה מיד בלי שום צרה, אז היה להם בזמן הגאולה חרפה, כיון שלא היו ראויים. אבל עכשיו שהיו להם הרבה צרות, ועל כל פנים קיבלו באהבה ולא בעטו, אלא אדרבא - "בך ה' חסיתי", אע"פ שהיו להם הרבה צרות, קבלו אותם מאהבה וקיווי לגאולה, אם כן 'אל אבושה'".

כז. ראה תקט"ו תפילות (תפילה יא): "אל אחד יחיד ומיוחד, הרי אור שלך שלם בכל שלימות ואין בו פגם, שבו אם חטאת מה תפעל בו, שחת לו לא ודאי. כשזה יאיר במדריגותיך כלם יהיו נתקנים בו, ויתקיים מקרא (זכריה ג, ט) ומשתי את עון הארץ וכו'. גלה יחודך בעולמך, וישלוט אמת בבריותיך. מיד אור שלך לא יפסק מהם, שכן ישראל מקוים לך להמשיך אור שלך בכל מדריגותיך. ואף על פי שהם נפגמו בעונותיהם של ישראל, הרי אור שלך יכול להשלים אותם. ויאמר בישראל תהלים קלח, ח) ה' יגמור בעדי". וכן להלן (תפילה קיט): "אל אחד יחיד ומיוחד אתה נושא עון, שאף על פי שהעונות הם סירכא בכפני ריאה שגורמת לישראל שלא יוכלו לעלות לפניך מפני עונות שנא' בהם כמשא כבד יכבדו ממני, ואתה נושא עון שלא יכבידו עליהם ומיד יוכלו להתקרב לפניך, וזה סרכה תלויה אשם תלוי, ומיד הם באים לפניך בכמה תחנונים שנא' בהם בבכי יבואו ובתחנונים, ואעפ"י שיש להם חטאים אתה רוצה לשמוע תפלתם כמ"ש ולא בזה את תפלתם, ולפי שהם זרע אמת אתה מתקרב אליהם שנא' בו קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת, והרי לישועתך מקוים כל היום, כדי שתעלה אותם מעונות שלהם שנא' בו קוה קויתי ה' ויט אלי וישמע שועתי וכו', אעפ"י שהם אשמים לפניך, הרי אתה תשא עונותם שלא יכבידו עליהם עד שיתעורר יחודך שבו (זכריה ג, ט) ומשתי את עון וכו' ובו (ירמיה נ, כ) כי אסלח לאשר אשאר, לישועתך קויתי ה'".

כח. ראה בפירוש לתהלים (צא, א-ב, אוצרות רמח"ל עמוד קנז): "ידוע כי בשביל הקיווי שיש לישראל בזמן הג' לות יהיו נגאלים, ולכן אומר, כיון 'כי חסיתי' - 'אל אבושה לעולם'. ועיקר הקיווי להיות נגאלים בזכות התורה שניתנה בכ"ב אותיות, וזהו, 'בך'. וידוע כי כ"ב אותיות של התורה הם ב"א, בסוד התורה שבכתב, ולכן אומר, "בך ה'" שהוא ה"א. 'אל אבושה לעולם', לפי שהבושה הוא כשהסט"א מתעוררת לקטרג, אבל בזמן הגאולה שתתעורר אימא שהיא - עולם, בסוד עולמו של יובל, שהסט"א מתרחקת ממנה, ולכן לא יהיה עוד בושה, וזה "לעולם", בשביל זה העולם". והביאור, כי הנהגת העולם היא הנהגת שליטת יחודו, וכאשר חוסים בה כבר לא תהיה בושה, כי זו שלמותם של ישראל להיות חוסים תחת אותה הנהגה ומקוים אליה.

התקוה, "ומשתי את עון הארץ", וזה, "לישועתך קויתי"^{יב}. כי זהו כבוד המלך שבוטחים בו^{יג}.
בא חבקוק והעמידה על אחת (מכות כג ע"א), אמונה - תקוה^{יד}.

כט. ראה דעת תבונות (סימן לו, עמוד ז'): "וכן נאמר (זכריה ג, ט), "ומשתי את עון הארץ ההיא ביום אחד". זאת נחמתנו בעניינו, כי לא על מעשינו יפקוד, ולא לזכותנו ימותן, או מחסרון מעשים יחליפנו ח"ו, אלא מפני השבועה אשר נשבע לאבותינו והברית אשר כרת. הנה אפילו אם לא יהיה זכות בישראל - כשיגיע עת מועד, יום נסתם בלבנו, הנה על כל פנים יושיענו ודאי, כי אדון כל הוא, ויכול לעשות כן כשהוא רוצה".

וראה עוד בקל"ח פתחי חכמה (פתח ל, עמוד קה): "והיינו הסדר עצמו של ההנהגה נותן שזה יהיה סוף הדברים, בסוד התיקון השלם. והיינו כי מצד המעלות שיש לטוב יותר על הרע, שהטוב קדמון והרע מחודש, הטוב הוא מה שהוא האדון היחיד, והרע - ס"ט, א, ס"מ, עבד נברא, זה יגרום שבהיות המלחמה בין הקדושה וס"ט, הטוב והרע, צריך שהטוב ינצח. אך נצחנו יהיה רק מצד היתרון הזה אשר לטוב על הרע שזכרנו. והרי בזה יודע היחוד באמת, במה שרק מפני המצא רק רשות אחת - הוא שסוף הכל הוא תיקון. והיינו כי הנה אנחנו רואים איך הרצון העליון הניח לכל כך קלקולים שימצאו בעולם, כמו שנמצאו עד עתה. ואחר כך בסוף הכל ידענו שיעורר יחודו, ויתקן הכל בסוד "ומשתי את עון הארץ ההיא ביום אחד".

ל. ראה בירושלמי ברכות (פ"ט ה"א): "אמר רבי פנחס, עובדא הוה ברב דהוה עייל מחמתה דטבריא. פגעון ביה רומאי, אמרון ליה מן דמאן את. אמר לון מן דסופיינוס, ופנינה. ברמשא אתו לגביה, אמרין ליה עד אימתי את מקיים עם אילין יהודאי. אמר לון למה. אמרין ליה פגעין בחד אמרין ליה יהודאי ואמרין ליה מן דמאן את, אמר לן דסופיינוס. אמר לון ומה עבדתון ליה, אמרו ליה דיו ליה פנינן יתיה. אמר לון יאות עבדיתון. ומה מי שהוא נתלה בבשר ודם ניצול, מי שהוא נתלה בהקב"ה לא כל שכן, הדא הוא דכתיב (ויאל ג, ה) כל אשר יקרא בשם ה' ימלט".

[מעשה ברב שעלה מחמי טבריה. פגשוהו הרומאים ושאלוהו משל מי אתה. אמר להם אני של סופיאנוס (שם המושל הרומאי שבטבריה), והניחוהו. בערב באו (הרומאים) למושל, אמרו לו עד מתי אתה מתחבר עם אלו היהודים. אמר להם למה (אתם אומרים כן). אמרו לו פגשנו ביהודי אחד ואמרנו לו של מי אתה, אמר לנו של סופיאנוס. אמר להם (המושל) ומה עשיתם לו. אמרו לו די לו שהנחנוהו לנפשו. אמר להם יפה עשיתם. ומה מי שהוא נתלה בבשר ודם ניצול, מי שהוא נתלה בהקב"ה לא כל שכן, הדא הוא דכתיב (ויאל ג, ה) כל אשר יקרא בשם ה' ימלט].

וכעין זה במדרש תהלים (מזמור כה ובילקוט שם): "אלקי בך בטחתי. מעשה היה בקסרין, והיה שם אדם גדול והיה לו שם במדינה. והיה שם אדם אחר, והיו שומרי המדינה עוברין, ומצאו אכסנאי אחד ותפסוהו. ואמר, אל תכוני כי בן ביתו של מלך אני. כיון ששמעו כן, הניחוהו ושמרוהו עד הבקר. בבקר הביאוהו אצל המלך, ואמרו לו, בן ביתך מצאנו אמש. אמר לו בני, מכיר אתה אותי. אמר לו לאו. אמר לו והיאך אתה בן ביתי. אמר לו, בבקשה ממך איני בן ביתך אלא בך בטחתי, שאלמלא לא אמרתי כן היו מכין אותי. אמר להם, הואיל ובטח בי הניחו לו. וכן דוד אומר, אלקי בך בטחתי. ובשביל כך, אל יעלצו אויבי לי. ולא אני בלבד, אלא גם כל קוויץ לא יבושו".

לא. כי זהו גדר האמונה, לתת את אמונו ומבטחו ברצונו ית', כי נאמן הוא אלקינו ונאמנים דבריו, ודברי הב' רית והשבועה אשר כרת ישראל נאמנים ונחמדים לעד לעולם. וממילא מתוך בטחונו בו ית', הרי הוא מקוה ומצפה לישועתו שתבוא בודאי.

המקוה אפילו נכנס בגהינום יוצא ממנו^ז, שנאמר (ישעיה מ, לא) "וקווי ה' יחליפו כח יעלו אבר", יקו"ק מאיר עליו^ח. וכמה מלאכים עליונים מעלים אותו המקוה, [וזה] "אבר כנשרים"^ט,

לב. ראה תקט"ו תפילות (תפילה רה): "אל אחד יחיד ומיוחד הרי באו מים עד נפש טבענו בין מצולה ואין מעמד, אנא ה' הושיעה נא, שהרי מים האלה הם מים הזדונים מים סרוחים שאי אפשר לעמוד עליהם. ועוד הם מים רותחים שכן צריכים שירדו שם הנשמות הגדולות, וזה מי הגעלה שפולטים שם כל הרע ומים האלה בולעים אותם, שהרי כבולעו כך פולטו, שהם ברותחין קלקלו בכמה עונות [שמרתיחין] גופו של אדם כגון כעס וכיוצא בו, ויש שהכשרם תלוי באש, וזה אש של גהינם אש מתלקחת, אבל כל דבר אשר לא יבא באש תעבירו במים (במדבר לא, כג), שהרי מדריגות מדריגות יש, שנאמר בו (תהלים סו, יב) באנו באש ובמים, וזה מלך המשיח וכל ההולכים אחר השכינה בגלות נידונים בהם ולוקחים משא של כל ישראל עמך עליהם, אבל המים האלה הם כלי ראשון שהיד סולדת בו שהוא המדריגה היותר קשה שבקליפות שהיא שפחה רעה, ששם יש סכנה גדולה שאם נשארים שם הרבה חוזרים ובולעים ח"ו מה שפלטו, ואסור להניח שם יותר מזמן הראוי שהוא עד שהנפש יכול לעמוד בו, ומיד צריך להוציא אותו לחוץ, והרי באו מים עד נפש, טבענו בין מצולה ואין מעמד ודאי, אין בנו כח לעמוד שם יותר, אנא ה' הושיעה נא, שהרי שמך הקדוש ידוד ב"ה לעולם ולעולמי עולמים הוא אינו מקבל טומאה בשום מקום, שנאמר בו (מלאכי ג, ט) אני ה' לא שנית, שם זה יכול לירד שם להוציא משם, כי לך ה' הישועה בך תוחלתנו בשמך הקדוש ידוד ב"ה, אנא ה' הושיעה נא, ה' דייקא. ואם תאמר שאין זכות בנו הרי אנחנו דלים ועניים ואביונים, אם אין בנו מעשים צדקה עשה עמנו למען שמך שכן אתה אוהב צדקה ומשפט, לפעמים במשפט לפעמים בצדקה, דלותי ולי יהושיע (תהלים קטז, ו), שאף על פי שדלה אני מן המצות לי נאה להושיע".

ועוד ראה שם (תפילה תיג): "שהשכינה היא אבן בוחן וישראל צריכים להיות נבחנים בה, ומיד יתקברו להם כל האורות העליונים להתקשר בהם ביחוד א'חד, שהרי אורות אינם יורדים אלא במקום נקי וטהור, ולכן רצית לבחון ישראל שנאמר בהם (תהלים סו, י) בחנתנו אלהים צרפתנו כצרוף כסף, וזה כסף צרוף בעליל וכו' שבעתים, שהם ז' מדורות של גהינם ששולטים על ישראל בגלות, ולפיכך גלות הוא במקום גהינם, אבל מי יוכל לעמוד בכבוד הגלות אם אתה לא היית נותן להם כח, אלא (תהלים יב, ח) אתה ה' תשמרם תצרנו מן הדור זו לעולם וכו', רק יחוד שלך יכול להעמיד ישראל בגלותם, ביחודך אנו מקוים לבד באמת, גלה לנו אמתך, אל אחד יחיד ומיוחד שאין זולתך".

לג. ראה תיקונים חדשים (תיקון יט, עמוד נד): "ולזמנא דאתי וקוי ה' יחליפו כח, בחילא דציפויא דמצפאן למלכא, כמו דאת אמרת לישועתך קוית ה', בגין ההיא ישועה, דא שכיתנא, ישראל מצפאן למלכא, וגרמין למלכא דלא יתרחק מינה, ובגין כך יחליפו כח. כדין ירצו ולא ייגעו לאקמא ישראל על אתריהון, בכמה שרשין מקורין עלאין. ילכו ולא ייעפו לאזמנא לישראל כל צרכיהון. ועוד, ירצו ולא ייגעו לאמשכא לישראל כמה נהורין כמה ברכאן. ילכו ולא ייעפו לאכפא כמה סטרין בישין. עלייהו כתיב (מכה ב, יג) ויעבור מלכם לפניכם וה' בראשם (מכה ב, יג)".

וראה עוד בתקט"ו תפילות (תפילה קעה): "וקוי ה' יחליפו כח ודאי, שהרי כל העיפות הזה לא נמצא אלא למטה, אבל למעלה למעלה במקום שליטת שמך הקדוש ידוד ב"ה ודאי לא יעף ולא יגע, ואף על פי שהם מדריגות עליונות גבוה מעל גבוה שאין עליהם של בני אדם מגעת לשם, הרי בכח הקוי שלהם יוכלו להגיע

ומסתלקים עמו למעלה, ותקונו היא טהרתו, "מקוה ישראל" ממש"ה, כי הוא במדרגה עליונה שאין עושה בו פגם, (איוב לה, ו) "אם חטאת מה תפעל"י.

וזהו סוד התשובה שהוא ממש שב אל מקורו, והסט"א לא יכלה לו, ונאמר (הושע יד, ב) "שובה ישראל עד ה'", כן המקוה הוא ממש בוקע בקו תקונו, ועושה נקב וסדק לעלות תחת כסא הכבוד. וזה, "לישוועתך קויתי ה'".

גם כן אל המקום הזה, ויאמר בהם וקוי ה' יחליפו וכו' יעלו אבר וכו' לעלות למעלה מכל עליה, ומשם יחודש הכח הזה גם למטה, (ישעיה מ, כט) נותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה".

ועוד ראה שם (תפילה תקט"ו): "ועוד תחליף לנו כח שנעלה עד מקום עליון שאין שום קטרוג מגיע שם, דכתיב וקוי ה' יחליפו כח וגו' ילכו ולא יעפו".

לד. הם המלאכים העפים כנשרים.

לה. ראה תקט"ו תפילות (תפילה נא): "אל אחד יחיד ומיוחד, הרי תורתך היא מקוה מים מצד אימא כו', בה מקוה ישראל מושיעו בעת צרה, וזו תורה, שבה אין שיוך רק התורה הזאת, ונאמר בהם (ברכות ט"ב) אהיה עמם בצרה, תקיים בישראל (יחזקאל לו, כה) וזריתי עליכם מים טהורים וטהרתם, שהם מקוים לך להמשיך מקוה זה עליהם, מיד יאמרו בהם (זכריה ג, ט) ומשתי את עון הארץ וכו', באמת שלך".

לו. ראה תקט"ו תפילות (תפילה יא): "אל אחד יחיד ומיוחד הרי אור שלך שלם בכל שלימות ואין בו פגם, שבו אם חטאת מה תפעל בו, שחת לו (דברים לב, ה), ודאי. כשזה יאיר במדריגותיך כלם יהיו נתקנים בו, ויתקיים מקרא (זכריה ג, ט) ומשתי את עון הארץ וכו'. גלה יחודך בעולמך, וישלוט אמת בבריותיך. מיד אור שלך לא יפסק מהם, שכן ישראל מקוים לך להמשיך אור שלך בכל מדריגותיך. ואף על פי שהם נפגמו בעונותיהם של ישראל, הרי אור שלך יכול להשלים אותנו. ויאמר בישראל (תהלים קלח, ח) 'גמור בעדי'".

וראה עוד בדעת תבונות (סימן לו עמוד טז): "ומעוצם יחוד שליטתו הוא שאין לו שום הכרח וכפיה כלל, וכל סדרי המשפט וכל החוקים אשר חקק - כולם תלויים ברצונו, ולא שהוא מוכרח בהם כלל. הנה כשרוצה - משעבד רצונו, כביכול, למעשי בני האדם, כענין ששנינו (אבות פ"ג, יט) "והכל לפי רוב המעשה", וכשהוא רוצה - אינו חושש לכל המעשים, ומטיב בטובו למי שרוצה, וכמו שאמר למשה רבנו ע"ה (ברכות ז ע"א) "וחנותי את אשר אחון - אע"פ שאינו הגון". וכבר נאמר (איוב לה, ו) "אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לו". ואז נאמר (ירמיהו נ, כ) "יבוקש את עון ישראל ואיננו וגו' כי אסלח לאשר אשאיך"; וכן נאמר (ישעיה מח, יא), "למעני למעני אעשה לי ואיך יחל", (שם מג, כה) "אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני וחטאתיך לא אזכור". וכן נאמר (זכריה ג, ט) "ומשתי את עון הארץ ההיא ביום אחד".

ועוד ראה בפירוש לתורה פ' נשא (אוצרות רמח"ל כמוד צו): "ולפי שכתוב, 'אם חטאת מה תפעל בו' שמעתי שיהם של בני אדם לא היה אפשר להם לפעול במאורות העליונים ולהפך המדות לפי מעשיהם, אם לא היה כחו של שם הוי"ה ב"ה שהוא פועל במדות כפי רצונו, והוא רוצה להנהיגם כפי מעשי בני אדם".

לז. שזהו לשון 'תשובה' - כי שב אל שורשו, לדרגה אשר אין פגם העוון נוגע, והוא מקום שליטת שם הוי"ה

וזה (תהלים קל, ז) "יחל ישראל אל ה' כי עם ה' החסד", במקום שמתגלה ידו"ד מתגלה חסד, ואין פגם מעכב.

וכמו שקויה בחייו לה', כן לאחר [מותו] כשמתגברים כנגדו הדינים, הוא מתחזק בתקותו עד ה' ונקשר בו, ומסתלק ברגע. וזה, "לישועתך קויתי", אינו אומר לישועתך אקוה, אלא "קויתי" - בחייו, כן אחר המות לא יבושו הקיום.

בזמן שהצדיקים בצרה נאמר (תהלים צא, טו) "עמו אנכי בצרה", כביכול. ובכח התקוה יוצא מן הצרה, הוא, וכביכול יוצא עמו. כמו שנאמר במצרים (שמות יב, מא) "יצאו כל צבאות ה'" עם השכינה. וזה, "לישועתך קויתי" - לישועתך ממש, ישועת ה' שהיה עמו בצרה, קויתי ה' לישועתך".

בא וראה, הצדיקים מעלים תפלותיהם לאזני המלך, שנאמר (מ"ב ד, לג) "ויתפלל אל ה'", (שמות טו, כה) "ויצעק אל ה'". ובזמן שיש הרבה מקטרגים הם מפסיקים ומעכבים התפלה מלעלות, שנאמר (איכה ג, מד) "סכות מענן לך מעבור תפלה". אבל בצדיקים המקוים ועושים נתיב ובקעה

בתוך עננים, והקב"ה כביכול יורד לשמוע תפלתו מפיו של המקוה, סוד זה (תהלים מ, ב) "קוה קויתי ה' ויט אלי וישמע שועתי"."

הבלתי תלוי במעשי בני אדם. וראה תקט"ו תפילות (תפילה רה): "מלך הרוצה בתשובה, חתור חתירה מתחת כסא כבודך לקבלנו בתשובה, שכן חתרת [ל]מלך יהודה, שאף על פי שכמה מקטרגים היו עומדים לקטרג עליו שלא תקבלו מרוב עונות שחטא לפניך, חתרת לו חתירה, להראות שאין דבר עומד לפני התשובה. ואפילו שהיה טמא בכל הטומאות קבלת תפלתו, להראות שאתה תכלית הטוב ויחודך שולט על הכל. ובזמן שאתה רוצה אין שום מקום טומאה ואין שום זמן שיכול לעכב על ידך לגלות אורך, שכן נאמר אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לו, שאין שום פגם מגיע ח"ו לך, אלא לאיש כמוך רשעך שמפריד עצמו מקדושתך בחטאו, ועם כל זה בתשובה ששב החוטא לפניך בלב תמים מיד אתה קרוב אליו, שכן נאמר שובה ישראל עד ה' אלקיך, עד ה' אלקיך ודאי".

לח. ראה אדיר במרום (עמוד רפג): "והוא סוד, אהיה אשר אהיה (שמות ג, יד), אהיה עמם בצרה זו ואהיה עמם בצרה אחרת (ברכות ט ע"ב). כי שם אהיה"ה הוא השולט בגלות להציל ישראל".

לט. ראה תקט"ו תפילות (תפילה פח): "אל אחד יחיד ומיוחד, הרי אור שלך הוא אור חזק שמוחה כל עננים, שנאמר בהם (ישעיה מד, כב) מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאתך שהם שני קליפות קשות עב וענן שעומדים להחשיך עיניהם של ישראל ונאמר [בהם] (שם נט, ב) כי אם עונותיכם היו מבדילים וכו'. ועב, בו (איוב כב, יד) עבים סתר לו ולא יראה. ענן, בו סכותה בענן לך מעבור תפלה. כלל שלהם עמלק, בו (דברים כה, יח) אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחרך, וזה [מעבור] תפלה ודאי. ומיד שאורך יתגלה הרי תמחה אותם, ועמהם

וזה, "לישועתך קויתי", מה שאני מקוה - אני עושה שתבוא ישועתך בשם הזה, בלי [שיתעכב] על ידי המקטרגים.

יהיו נמחים כל עונותיהם של ישראל שהם מצפים לפניך בקיוויים. וכמו שנושאים עינים לך כן מבקעים בתוך החשך הזה להעביר אליך תפלותיהם".

מ. ראה מה שנתבאר לעיל ד"ה המקוה תמיד, מברכות (ס ע"א) וביאורי הגר"א שם, כי הבטחון והתקוה הם הגורמים כי תהיה ההנהגה משתנה לטובה, עיי"ש.

הקדמה

פסוקי הקיווי לרמח"ל נמצאו בכתב יד, ונדפסו בשנת תשס"ו עם ספר קיצור הכוונות על ידי הרב יוסף ספינר שליט"א.

כאמור בהקדמת דרוש הקיווי, עניין הקיווי הוא מעיקרי היסודות המתבארים בכתבי רמח"ל, כי היא העבודה הנולדת מבידור עניין היחוד אשר עליו סובבת כל החכמה. והנה קיבץ ואסף רמח"ל מפסוקי התורה נביאים וכתובים המאירים את גודל פעולת הקיווי, ומלבד מעלת תוכנם ועניינם, יש ללמוד עד כמה על פינה זו סובבת התורה כולה.

ונתבונן, כי הפסוקים כוללים בתוכם את ענייני היחול הצפיה והתקוה, ומעין עניין זה יהיו פסוקים רבים המדברים על תכלית הגילוי שלעתידי לבוא, כח לו אנחנו מייחלים ומצפים.

עוד בכללם פסוקים רבים העוסקים בענייני הבטחון ההשענות והחסיון, כי כמו שנתבאר בהקדמת דרוש הקיווי - כי התקוה נולדת מן הבטחון באמיתת המצאו ית', ומאמיתת בריתו ושבועתו לישראל, כי כל מגמת שלמותו וטובו פונה רק אליהם. ולכן יהיו פסוקים המדברים גם על אמיתות ית' ושליטת יחודו, וכן על אמיתות תורתו ואמיתת בריתו עם ישראל.

עוד נכללו פסוקים רבים מעניין הדבקות ואהבת ה', כי גם היא מעניין האמונה והבטחון, וכמו שכתב רמח"ל בדרך ה' (ח"ד פ"ג אות ב): "והאהבה היא המדבקת ומקשרת את האדם בבוראו, ומיפה כחו ומעטירתו עטרות גדולות. והעיקר, בשמחת הלב והתלהטות הנשמה לפני בוראה, והמסר האדם עם כל מאודו לקידוש שמו ית', ולעשות נחת רוח לפניו. וכבר נתבארו עניינים אלה במקומם, ואין צורך להאריך בם. והנה לחלק הזה מתחבר האמונה בו וביחודו, הבטחון וכיצא, כלם עניינים מדביקים האדם בבורא ית' ומוחזיקים בו הקדושה וההארה".

והביאור, כי הנה בירור יחוד ה' הוא המביא לאהבתו ית', וכמו שנאמר (דברים ו, ד-ה): "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". הרי שכאשר יידע כי רצונו ית' - להיות לנו לאלקים, הוא שולט לבדו על כל בריותיו, הרי שיבוא להדבק בו באהבה לאין קץ. וכן לבטוח ביחוד שליטתו בבריתו עמנו, וכן לקוות תמיד אל השלמת רצונו בנו בעולם הזה ולעתידי שיבוא. ונמצא, כי האהבה נובעת מאותו השורש המביא לאמונה הבטחון והתקוה.

וכן מבחן האהבה הוא כפי ערך האמונה והבטחון, וכמו שכתב במסילת ישרים (פרק יט): "והנה זאת

ודאי שאהבה זאת צריך שלא תהיה אהבה התלויה בדבר, דהיינו שיאהב את הבורא יתברך על שמטיב אליו ומעשירו ומצליח אותו אלא כאהבת הבן לאביו שהיא אהבה טבעית ממש שטבעו מכריחו וכופהו לזה, כמאמר הכתוב (דברים לב, ו): הלא הוא אביך קנך. ומבחן האהבה הזאת הוא בומן הדוחק והצרה, וכן אמרו זכרונם לברכה (ברכות ס ע"ב): ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ואפילו נוטל את נפשך, ובכל מאודך בכל ממונך".

ויש לדעת כי אין פסוקים אלו אוסף עניינים בלבד, אלא בודאי נאספו על פי מניין וסדר רזי הדברים, כי הנה יש פסוקים אשר חוזרים על עצמם פעמים מספר, ויש אשר נזכרו פעם אחת בלבד. וכן יש פסוקים הפותחים בכל יום, ואחריהם הפסוקים אשר נתייחדו לסוד אותו היום. וכן ניכר כי ראשי תיבות של ששת פסוקי הפתיחה הם שמות 'א-ל-הויה'.

לא נזכרו פסוקי קיווי כנגד ימי הששי והשבת. ונראה כי כל התקוה היא לגילוי אור מנוחת השבת, כי אז יתגלה יחודו וי' וישתלם רצונו בישראל, וכמו שנתבאר כמה פעמים בתקט"ו תפילות, ואחד מהם בתפילה (שפ): "אל אחד יחיד ומיוחד העבר ממנו אותו החשך שהיה מפריד בין ו' לשבע שהיה נוטל ממנה מנוחה, ובעבורו היו הצדיקים סובבים בגלגוליהם, ובסוף הכל קוה לשלום ואין טוב לעת מרפא והנה בעתה, והרי כמה פעמים נתקרבנו לגבך להתדבק במנוחה, וכשהגענו שם שבנו לאחר, הרי עתה חשך זה יעבור, ומנוחה ימצא לנו וזה שבת מנוחה, באותו הזמן יאמר למלך המשיח, מעמל נפשו יראה ישבע, ושש ושבע הוא אחד, שהרי ביחוד שלך תיקון זה יתקן, ובו אנו מתדבקים, ביחודך אנו בוטחים, ולך אנו מקוים באמת, גלה לנו אמתך, ותמהר לנו ישועתנו, ה' אל תאחר, לישועתך קויתי ה'".

וכן ביום הששי כבר מתגלה אור השבת, כי הוא כנגד הו' המתחבר עם הו'. וראה שם (תפילה פו): "שהרי כל זמן שמתארך עליהם הקץ כך אורך ראוי להאיר להם הארה שלמה שיהיו מרויחים בגלותם, הרי אורך הגלות נתארך וישראל מצפים לפניך, דברך יהיו אמת שדברת על יד נביאך (ישעיה סא, ז) לכן בארצם משנה ירשו, וזה משנה של יום שבת, להם משנה ודאי, שהם מכינים אותו ביום הששי שהוא אלף הששי שהיו צריכים ישראל להיות נגאלים מיד בראשיתו, ועתה שנתארך עליהם הרי משנה זה יהיה מוכן להם ודאי, לישועתך קויתי ה'".

ועוד ראה שם (תפילה תסב): "אל אחד יחיד ומיוחד, הרי כמה שנים עברו שהיו צריכים ישראל להגאל מצד צדיק חי עולמים, שהוא אלף הששי, והרי ביום הששי נאמר (שמות טו, ה) והיה משנה על אשר ילקטו, שכך צדיק נאמר בו (דהי"א כט, יא) כי כל בשמים ובארץ - דאחיד בשמיא וארעא. וכיון שלא נגאלו הרי כמה אתה צריך לפרוע להשלים צדיק זה שלא יהיה חסר, דכתיב (איוב לו, ז) [לא] יגרע מצדיק ענינו".

וראה במסילת ישרים (פרק כא) בדרכי קניית החסידות: "והנה ודאי שיעזרהו לזה רוב ההתמדה והעיון במזמורי דוד המלך ע"ה וההתבוננות במאמריהם ועניינם, כי בהיותם כולם מלאים אהבה ויראה וכל מיני חסידות, הנה בהתבוננו בהם, לא ימנע מהתעורר בו התעוררות גדול לצאת בעקבותיו וללכת בדרכיו".

והוספנו ביאור פשוטי לכל פסוק ופסוק על פי רש"י רד"ק רמח"ל הגר"א ומלבי"ם, כדי שיהיו הדברים יותר מתיישבים עם העיקרים המדוברים.

ויהי רצון מלפני ה' שתהא אמירת אלו הפסוקים מעוררת את לבנו לאהבה את ה' אלקינו בכל לב, ולהיות בוטחים בו ונשענים עליו באמת, ותאיר בנו את התקוה אליו והיחול לישועתו.

פסוקי הקיווי לרמח"ל

יום ראשון

פתיחה לכל יום

אֱלֹהֵי כֹךְ כְּמַחְתִּי אֵל אֲבוֹשָׁה אֵל יַעֲלֶצוּ אוֹיְבֵי לִי (תהלים כה, ב)
כיון שבטחתי בך, אבקש שלא אבוש ואכלם מלקבל את בקשתי, וכן שלא יהיו אויביו שמחים בחסרוני.

לְדוֹד שְׁפָמֹנִי ה' בִּי אֲנִי כְּתָמִי הִלְכָתִי וּבַח' כְּמַחְתִּי לֹא אֶמְעָד (שם כו, א)
כאן מבקש דוד שכיון שהולך בשלמות לבבו בבטחונו, ישמרהו ה' שלא יכשל וימעד.

יְהִי חֶסֶדְךָ ה' עָלֵינוּ כְּאֲשֶׁר יַחֲלֶנּוּ לָךְ (שם לג, כב)
כי חסד ה' מתגלה כפי הייחול והתקוה, וכמו שנתבאר בדרוש הקיווי.

חַיֵּשׁ כְּהַבְלִי חַגּוּיִם מִנְּשָׁמִים וְאִם הַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ רִבְבִּים הֲלֹא אַתָּה הוּא ה' אֱלֹהֵינוּ
וְנִכְנֹחַ לָךְ כִּי אַתָּה עֲשִׂיתָ אֶת כָּל אֱלֹהִים (ירמיה יד, כב)
האם יש בכח הבלי הגויים להוריד גשמים, ואם יש בכוחם להוריד אפילו רסיסי רביבים,
הלא רק אתה ה' אלקינו בעל השליטה לבדך, שהרי אתה עשית את כל אלה, ולכן רק
לך נקוה.

וְאֲנִי עֹלֶיךָ כְּמַחְתִּי ה' אֶמְרָתִי אֱלֹהֵי אַתָּה (תהלים לא, טו)
אני בטחתי בך מפני שאתה אלוקי ישראל הלוקח אותם תחת חסותו.

הִנֵּה אֵל יִשׁוּעָתִי אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד כִּי עֲזִי וְזִמְרַת יָהּ ה' וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה (ישעיה
יב, ב)

כיון שאתה א-ל ישועתי, היינו המתגלה במידת החסד להושיע את ישראל, לכן אבטח

ולא אפחד מפני העתיד לבוא עלי, כי אתה כוחי ולך אשיר, ואכן באה ונתגלתה ישועתי מסיבת בטחוני.

וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יוֹדַע לֵה' לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה (זכריה יד, ו)
הוא יום אשר בו ישלוט האור לבדו.

וְהָיָה לַעֲת עֶרֶב יִהְיֶה אוֹר (שם)
היינו לעת ערב קודם סיום אלף הששי.

וְאַהֲבַת אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ כָּכָל לְבָבְךָ וּכְכָל נַפְשְׁךָ וּכְכָל מְאֹדְךָ (דברים ו, ה)
כי אחר שנתברר שהוא ית' שליט יחיד בעולמו במגמת רצונו להיות רק לנו לאלקים וכמו שנתבאר לעיל בביאור שמע ישראל, מזה תוולד אהבה שלמה אליו ית' בכל הלב והנפש.

וְה' אֱלֹהִים אֱמֶת הוּא אֱלֹהִים חַיִּים וּמְלֹךְ עוֹלָם (ירמיה י, י)
פירוש, ה' הוא אמת כי הוא מוכרח המציאות. וכן גם רצונו הפועל בנבראיו גם הוא מוחלט כמוהו^א.

מִקְצָפוֹ תִרְעַשׂ הָאָרֶץ וְלֹא יִכְלוּ גוֹיִם וָעַמּוֹ (שם)
כי אין מונע ומעכב לרצונו.

אֲשֶׁרִי תִגְבֹּר אֲשֶׁר שָׁם ה' מִבְּטַחוֹ וְלֹא פָנָה אֶל רְהֻבִּים וְשָׁמַי כָּזָב (תהלים מ, ה)

לְהַיּוֹת בַּה' מִבְּטַחְךָ הוֹדַעְתִּיךָ הַיּוֹם אַתָּה אֶתָּה (משלי כב, יט)
הודעתך היום את חובת הבטחון, כי גם אתה מחוייב בדבר.

וְאַנִּי בְּחֶסֶדְךָ כְּמִתְחִי יִגַּל לְבִי בִישׁוּעָתְךָ אֲשִׁירָה לֵה' כִּי גָמַל עָלַי (תהלים יג, ו)
ואני בטחתי במידת חסדך השולטת, יגל לבי בישועתך הקרובה, ואשירה לה' כאשר יגמול עלי.

א. וראה תקט"ו תפילות (תפילה כא): "מיד וה' אלהים אמת הוא אלהים חיים ומלך עולם מקצפו תרעש הארץ וכו', וזה אימא אלהים חיים ודאי, שאינה מתגלית אלא באמת".

הַשְׁמִיעֵנִי בְּבִקְרָה חֲסִידְךָ כִּי בְךָ כָּמַחְתִּי הוֹדִיעֵנִי דְּדָךְ זֶה אֵלֶיךָ כִּי אֵלֶיךָ נִשְׁאַתִּי נַפְשִׁי (תהלים קמו, ח)

השמיעני שכבר יבוא בקר הישועה בגילוי הארת החסד. וכן הודיעני את הדרך בה אלך כי אליך נשאתי את נפשי בתפילה שתמלא את בקשתי.

וַיִּבְטְחוּ בְךָ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ כִּי לֹא עֲזָבְתָּ דְרָשֶׁיךָ ה' (שם ט, יא)

יבטחו בך אלו היודעים את שמך - הוא שם הוי"ה סיבת המציאות השלם בכל שלמות, שהרי לא יעזוב את הדורשים אליו.

וַיִּתֵּן בְּפִי שִׁיר חֲדָשׁ תְּהִלָּה לְאֱלֹהֵינוּ יִרְאוּ רַבִּים וַיִּירְאוּ וַיִּבְטְחוּ בְּח' (שם מ, ד)

קודם לכן נאמר שם: "קוה קיויתי ה' ויט אלי חסד וישמע שועתי". ועל כך מבקש שיתן בפיו לשבח שיר חדש תהלה לפניו, ויראו רבים כי היתה ישועתו רק מסיבת התקוה ויבואו רבים ליראה את ה' ולבטוח בו.

וְאֲנִי פֹתֵחַ רַעְנָן בְּבֵית אֱלֹהִים כְּחֶסֶד אֱלֹהִים עוֹלָם וְעֶד (שם נב, י)

לעומת הגבר אשר לא שם אלקים מעוזו, אני נשרש כזית רענן בבית ה', כי בטחתי בחסד ה'.

וְאַתָּה אֱלֹהִים תוֹרְדֵם לְבָאֵר שַׁחַת אֲנִשִּׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יַחְצוּ יְמִיהֶם וְאֲנִי אֶבְטַח בְּךָ (שם נה, כד)

ואתה אלקים תוריד לאחיתופל ולרעיו לבאר שחת ואנשי דמים שלא יחצו ימיהם, ואני אבטח בך שתציליני מידם.

לִישׁוּעָתְךָ קְוִיתִי ה' (בראשית מט, יח)

קיויתי לישועתך, כי אני בוטח בשם הוי"ה שאינו משתנה, וכמו שנתבאר בדרוש הקיווי.

אֵל יִבְשׁוּ בִּי קִנְיָה אֲדֹנֵי אֱלֹהִים צָבָאוֹת אֵל יִכְלְמוּ בִּי מִבְּקָשֶׁיךָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל (שם סט, ז)

אל יבושו על ידי המקווים אליך אם אכשל, שהרי גם אני מן המקווים. וכן אל יכלמו על ידי מבקשך.

אוֹדֶךָ לְעוֹלָם כִּי עָשִׂיתָ וְאַקְוָה שְׁמֶךָ כִּי טוֹב נִגְדָה חֲסִידֶיךָ (שם נב, יא)

אודה שמך על מה שכבר גמלתני, ואקוה שמך על העתיד כי טוב שמך.

אֵךְ לֵאלֹהִים דּוֹמִי נִפְשִׁי כִּי מִמֶּנּוּ תִקְוֹתִי (שם סב, ו)

איני פונה ופועל בלתי בטחוני בה' כי רק אליו תקותי.

אֵל תֹּאמַר אֲשַׁלְמָה רַע קְנוּה לַה' וְיִשְׁע לָךְ (משלי ב, כב)

אל תאמר אשלמה רע למי שעשה לך רעה, אלא קוה לה' והוא יושיע אותך.

ה' חֲנֵנוּ לָךְ קִוִּינוּ הָיָה זִרְעָם לְבִקְרִים אַף יִשְׁוּעָתָנוּ בְּעֵת צָרָה (ישעיה לג, ב)

ה' חננו כי לך קיינו, היה כוחנו בכל יום, אף ישועתנו ממך תבוא בעת צרה.

ה' בִּקֵּר תִשְׁמַע קוֹלִי בִּקֵּר אַעֲרֹךְ לָךְ וְאֶצַּפָּה (תהלים ה, ד)

כבר בבקר תשמע את קולי, כי כבר מן הבקר אערוך לפניך תפילתי ואצפה לישועתך.

שִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד (דברים ו, ד)

שמעו ישראל וקבלו, הוי"ה סיבת המציאות הוא נקשר בנו להיות רק לנו לאלקים, הוי"ה אחד - בשליטתו להקים את בריתו עמנו.

דַּבֵּר אֱלֹהִים כֹּה אָמַר אֲדֹנָי אֱלֹהִים חֲנֵה אֲנִי לִקְחָ אֶת עֵץ יוֹסֵף אֲשֶׁר בְּיַד אֶפְרַיִם וְשִׁבְמִי
יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָיו וְנָתַתִּי אוֹתָם עָלָיו אֶת עֵץ יְהוּדָה וְעֲשִׂיתָם לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ אֶחָד בְּיָדִי
(יחזקאל לו, ט)

היא הנבואה על חיבור כל ישראל תחת מלכות בית דוד.

יִרְאִי ה' בְּטַחוּ כֹה' עֲזָרָם וּמִגִּנָּם הוּא (תהלים קטו, יא)

יראי ה' בטחו בה' שהרי כבר נתברר שהוא ית' עזרם ומגינם של ישראל.

קִוִּיתִי ה' קְוִיָּה נִפְשִׁי וְלִדְבָרוֹ הוֹחֵלְתִּי (שם קל, ה)

קויתי ה' קיווי אחר קיווי, וכמו שנאמר 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'', ולדברו שהבטיחני ייחלתי וציפיתי.

קֹהַל אֵל ה' חֹזֵק וְיֹאמְרִין לְבָרֵךְ וְקֹהַל אֵל ה' (שם כו, יד)
קוה אל ה' חזק ואמץ את לבך במידת הבטחון, ושוב קוה אל ה'.

קֹהַל אֵל ה' וְשֹׁמֵר דְּרָכָיו וִירוּמָמָה לְרִשְׁתִּי אֶרֶץ בְּחֶבְרֹת רְשָׁעִים תִּרְאֶה (תהלים לו, לד)
הביאני אל בית ה' וְנִגְלוּ עָלַי אֲהַבָה (שה"ש ב, ד)

לִרְיִחַ שְׁמָנִיד מִזֵּבִים שְׁמֵן תִּזְרֹק שְׁמֶךָ עַל בֶּן עֲלָמוֹת אֲהַבֶּנֶךָ (שם א, ג)

לְאַהֲבָה אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַת בְּקֹלוֹ וּלְדַבְּקָהּ בּוֹ כִּי הוּא חַיִּיד וְאַרְךָ יָמֶיךָ לְשִׁבְתָּ עַל
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לָתֵת לָהֶם (דברים ל, ב)

הַגִּידָה לִּי שְׂאֵהֶבָה נִפְשִׁי אֵיכָה תִרְעָה אֵיכָה תִרְבִּיץ בְּצִהָרִים שְׁלֵמָה אֶהְיָה בְּעִמָּה עַל
עֲדָרֵי חֲבֵרֶיךָ (שה"ש א, ז)

הַשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בְּצִבְאוֹת אוֹ בְּאִילוֹת הַשָּׂדֶה אִם תַּעֲרִירוּ וְאִם תַּעֲזֹרְרוּ אֵת
הָאֲהֶבָה עַד שְׁתַּחֲפִּין (שם ב, ז)

הַשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם מִה תַּעֲרִירוּ וּמִה תַּעֲזֹרְרוּ אֵת הָאֲהֶבָה עַד שְׁתַּחֲפִּין (שם ח, ד)
רֹאשׁ דְּבָרְךָ אֱמֶת וּלְעוֹלָם כָּל מִשְׁפַּט צְדָקָה (תהלים קיט, קס)

כיון שראש דברך אמת, היינו ששורש הרצון הוא שלמות מוחלטת, ולא היה הרע רק נברא
מחודש, אם כן מוכרח שגם לעולם יעמדו כל משפטי צדקך.

תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְרָהָם מִיָּמֵי קָדֶם (מיכה ו, ב)
תתן לנו את מידת האמת אשר נקשרה ביעקב בשילוב עם מידת החסד אשר נקשרה באברהם,
כאשר נשבעת להם מימים קדמונים.

יִגְעָתִי בְּקָרְאִי נָחַר גְּרוֹנִי כָּלוּ עֵינַי מִיַּחַל לְאֱלֹהֵי (תהלים סט, ד)

ג. ראה אדיר במרום (עמוד רה): "ואמנם סוד הענין הוא כמו שכתוב, ראש דברך אמת (תהלים קיט, קס), כי
בתחלת ברייתו של עולם יש חותם זה של אמת, ואחר כך נמצא הוהו, ואם לא היה מקדים זה האמת לא
היה העולם מתקיים מפני הוהו. אבל כיון שכבר הקדים האמת, לפיכך יש תיקון בסוף שיחזור למקומו. והוא
סוד, בנוי וחרב ובנוי (ב"ר ט"ו, ו). ועל כן אמר בתחלה, בראשית ברא אלהים וכו' (בראשית א, א) ואחר כך, והארץ
היתה תהו ובהו. ותדע שאלה הם סוד הב' אלפים תהו, וב' אלפים ימות המשיח כנגדם לתקנם."

וְאֵל תִּצַּל מִפִּי דְבַר אֱמֶת עַד מָאֹד כִּי לְמִשְׁפָּחָךְ יִחְלֶתִי (שם קיט, מג)
ואל תסיר מפי דברי אמת כי יחלתי לאמיתת משפטיך.

אֱמֶת מֵאֲרִיץ תִּצְמַח וְצֶדֶק מִשְׁמִימִים נִשְׁקָף (שם פה, יב)
שהשפע נשקף מלמעלה וממתין לתקוה שתצמח מלמטה מן הארץ (דרוש הקיווי ד"ה הלבנה).

מִיָּם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבֹּת אֶת הָאֱהָבָה וְנִהְרֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הַזֶּן
בֵּיתוֹ בְּאֱהָבָה בּוֹז יְבוּזוֹ לוֹ (שה"ש ח, ז)

תוֹדִיעֵנִי אֶרֶץ חַיִּים שֶׁבַע שְ�מֹחוֹת אֶת פְּנִיךָ נְעֻמֹת בִּימִינְךָ נֹצֵחַ (תהלים מז, יא)
תודיעני את הדרך בה אקנה את החיים האמיתיים, שבהם אזכה לשובע שמחות מאור פניך
ונעימות הבאות ממידת החסד אשר בימין לנצח.

יום שני

פתיחה לכל יום

אֱלֹהֵי כֹד בְּמַחְתִּי אֵל אֲבוֹשָׁה אֵל יַעֲלֶצוּ אוֹיְבֵי לִי (תהלים כה, ב)

כיון שבטחתי בך, אבקש שלא אבוש ואכלם מלקבל את בקשתי, וכן שלא יהיו אויביו שמחים בחסרוני.

לְדֹד שְׁפַטְנִי ה' בִּי אֲנִי בְּתַמִּי הִלַּכְתִּי וּבַח' בְּמַחְתִּי לֹא אֶמְעָד (שם כו, א)

כאן מבקש דוד שכיון שהולך בשלמות לבבו בבטחונו, ישמרהו ה' שלא יכשל וימעד.

יְהִי חֶסֶדְךָ ה' עָלֵינוּ כְּאֲשֶׁר יַחֲלֶנּוּ לָךְ (שם לג, כב)

כי חסד ה' מתגלה כפי הייחול והתקוה, וכמו שנתבאר בדרוש הקיווי.

חִישׁ בְּהַכְלִי חַגּוּיִם מִנְּשָׁמִים וְאִם הַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ רִבְבִּים הֲלֹא אַתָּה הוּא ה' אֱלֹהֵינוּ

וְנִקְוֶה לָךְ בִּי אַתָּה עֲשִׂיתָ אֶת כָּל אֱלֹהִים (ירמיה יד, כב)

האם יש בכח הבלי הגויים להוריד גשמים, ואם יש בכוחם להוריד אפילו רסיסי רביבים, הלא רק אתה ה' אלקינו בעל השליטה לבדך, שהרי אתה עשית את כל אלה, ולכן רק לך נקוה.

וְאֲנִי עֹלֶיךָ בְּמַחְתִּי ה' אֶמְרַתִּי אֱלֹהֵי אַתָּה (תהלים לא, טו)

אני בטחתי בך מפני שאתה אלוקי ישראל הלוקח אותם תחת חסותו.

הִנֵּה אֵל יִשְׁוּעָתִי אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחַד בִּי עֲזִי וְזִמְרַת יְהוָה ה' וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה (ישעיה

יב, ב)

כיון שאתה א-ל ישועתי, היינו המתגלה במידת החסד להושיע את ישראל, לכן אבטח ולא אפחד מפני העתיד לבוא עלי, כי אתה כוחי ולך אשיר, ואכן באה ונתגלתה ישועתי מסיבת בטחוני.

וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יוֹדֵעַ לֹחַ' לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה (זכריה יד, ז)

הוא יום אשר בו ישלוט האור לבדו.

וְהָיָה לְעֵת עֶרֶב וְהָיָה אוֹר (שם)

היינו לעת ערב קודם סיום אלף הששי.

וְאַהֲבַת אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְכָּךְ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ (דברים ו, ה)

כי אחר שנתברר שהוא ית' שליט יחיד בעולמו במגמת רצונו להיות רק לנו לאלקים וכמו שנתבאר לעיל בבאור שמע ישראל, מזה תוולד אהבה שלמה אליו ית' בכל הלב והנפש.

וְה' אֱלֹהִים אֱמֶת הוּא אֱלֹהִים חַיִּים וּמְלֶךְ עוֹלָם (ידימה י, י)

פירוש, ה' הוא אמת כי הוא מוכרח המציאות. וכן גם רצונו הפועל בנבראיו גם הוא מוחלט כמוהו^ד.

מִקְצָפוֹ תִרְעַשׂ הָאָרֶץ וְלֹא יָכֵלוּ גוֹיִם וְעַמּוֹ (שם)

כי אין מונע ומעכב לרצונו.

בְּטַח בַּה' וַעֲשֵׂה טוֹב שָׂכָן אֶרֶץ וְרַעַה אֱמוּנָה (תהלים לו, ג)

אם תבטח בה' ותעשה טוב מבלי לפחד, אז תשכון בארץ ותרעה בה באמונה, ככבש הרועה במרעה ואינו חושש שמא יחסר לו ממאכלו.

אִם תִּתְחַנֶּה עָלַי מִחֲנָה לֹא יִירָא לִבִּי אִם תִּקְוֶם עָלַי מִלְחָמָה בְּזֹאת אֲנִי בּוֹטֵחַ (שם כו, ג)

רַבִּים מִבְּאֻבִּים לְרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּה' חֶסֶד יִסּוּבְכֶנּוּ (שם לב, י)

בְּךָ בְּטַחוּ אֲבֹתֵינוּ בְּטַחוּ וְתִפְלָטְמוּ (תהלים כב, ה)

אֱלֹהֶיךָ וְעַקְוֵי וְנִמְלָטוּ בְּךָ בְּטַחוּ וְלֹא בּוֹשֻׁוּ (שם כב, ו)

ד. וראה תקט"ו תפילות (תפילה כא): "מיד וה' אלהים אמת הוא אלהים חיים ומלך עולם מקצפו תרעש הארץ וכו', וזה אימא אלהים חיים ודאי, שאינה מתגלית אלא באמת".

רצון יראיו יַעֲשֶׂה וְאֵת שְׁוַעְתָּם יִשְׁמַע וַיִּוֹשִׁיעֵם (שם קמה, יט)

קְנוֹה אֵל ה' וְשֹׁמֵר דְּרָכָיו וַיְרוֹמְמוּהָ לְרֵשֶׁת אֶרֶץ בְּהַכְרַת רָשָׁעִים תִּרְאֶה (שם לו, לד)

סוֹמֵךְ ה' לְכָל הַנַּפְלִים וְזוֹקֵף לְכָל הַכַּפּוּפִּים (שם קמה, יד)

מִקְנֵה יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ בְּעַת צָרָה לָמָּה תִּהְיֶה בְּגֵר בְּאֶרֶץ וּבְאֶרֶץ נָטָה לָלוֹן (ירמיה יד, ח)

אתה תקותם של ישראל כי לך יקוו ואתה הוא המושיע בעת בוא צרה, למה עתה תהיה כגר בארץ שאינו חושש בטובת הארץ, וכאורח הנוטה ללון במלון שאינו חושש בטובתה.

גוֹל עַל ה' דְּרָכָיו וּבִמְטַח עָלָיו וְהוּא יַעֲשֶׂה (תהלים לו, ה)

גלגל על ה' את צרכיך, בטח עליו והוא יעשה.

הֵם וַיֵּשֶׁר יִצְרוּנִי כִּי קִוִּיתִיךָ (שם כה, כא)

התום והישר ישמרונני, כי איני צריך ללכת בדרך אחרת מפני תקוותי בה'.

גַּם כָּל קְנוּיָךְ לֹא יִבְשׁוּ יִבְשׁוּ הַבּוֹגְדִים רִיקָם (שם כה, ג)

בְּמַחֲוֹ בּוֹ בְּכָל עֵת עִם שְׂפִכּוֹ לִפְנֵי לִבְבָּכֶם (שם סב, ט)

אֱלֹהִים מַחְסֶה לָנוּ סֵלָה (שם)

וְעַתָּה מֶה קִוִּיתִי אֲדַנִּי תוֹחֲלֵתִי לָךְ הִיא (שם למ, ח)

ועתה אחר שנתברר שם שימי וחלדי כאין נגדך ואך כל הבל כל אדם נצב סלה, מה תקוותי אם לא רק להוֹחִיל לך.

רֵאָה אִיכִי כִי רָבוּ וְשָׁנְאָת חֲמָם שְׂנֵאוֹנִי (תהלים כה, יט)

הִנֵּה עֵין ה' אֵל יִרְאִיו לְמִיחָלִים לְחִסְדּוֹ (שם לג, יח)

השגחת עין ה' [בלשון יחיד] כי היא השגחת היחוד רק להיטיב [ולא בהנהגת המשפט הנקראת 'עיני ה''] - אל יראיו ולמיחילים לחסדו.

וְאֲנִי בַּח' אֶצְפֶּה אוֹחִילָה לְאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׁמַעֲנִי אֱלֹהֵי (מִיכָה ו, ז)

ואני לה' אצפה ואקווה לאלקי המושיעי שישמע את תפילתי.

וְאֵנִי תַמִּיד אֵיחָל וְהוֹסַפְתִּי עַל כָּל תַּחֲלָתֶךָ (תהלים עא, יד)

וְנָתַתִּי לָהּ אֶת בְּרָמֶיהָ מִשָּׁם וְאֶת עֵמֶק עֲבוֹר לַפֶּתַח תִּקְוָה וְעֲנִתָהּ שָׁמָּה כִּימִי נְעוּרֶיהָ
וּכְיוֹם עֲלוֹתָהּ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם (הושע ב, יז)

וְאִתָּה בְּאַלְהֵיךָ תִּשׁוּב חֶסֶד וּמִשְׁפָּט שָׁמֹר וְקִנְיָה אֶל אֱלֹהֶיךָ תַמִּיד (הושע יב, ז)
ואתה אל אלקיך תשוב, במה שתשמור חסד ומשפט, ובמה שתהיה מקווה אליו תמיד.

מִי כִבֶּם יֵרָא ה' שְׁמֵעַ בְּקוֹל עֲבָדָיו אֲשֶׁר הִלְךְ חֲשָׁכִים וְאֵין נֹגַהּ לֹא יִבְטַח בְּשֵׁם ה' וַיִּשְׁעֶן
בְּאַלְהֵיו (ישעיה ג, י)

מי כבם יראי ה' השומעים בקול עבדיו הנביאים, אשר גם כאשר הולכים בחשך יבטחו בשם ה'
וישענו על אלקיהם.

בְּרוּךְ הַנֶּכֶד אֲשֶׁר יִבְטַח בֶּה' וְהָיָה ה' מִבְּטַחוֹ (ירמיה יז, ז)

אשר לא לבד שיבטח בה' אלא גם והיה ה' מבטחו. כי הבוטח בה' שיושיעהו ע"י אמצעי
טבעיים הגם שיבטח בה' בכל זאת המבטח שלו שעל ידי האמצעי יושג בטחונו. והגם שאינו
ארור אחר שבוטח בה' מכל מקום גם אינו ברוך, רק אם יבטח בה' שיושיעהו בלא שום אמצעי
כלל, עד שה' הוא גם המבטח שלו לבדו (מלבי"ם).

מֶה תִּשְׁתַּחֲוֶה נַפְשִׁי וְתַהֲמִי עָלַי הוֹחֲלִי לְאֱלֹהִים כִּי עוֹד אוֹדְנִי יִשׁוּעוֹת פָּנָיו (תהלים
מב, ו)

מה תתכופפי נפשי ותהמי נפשי עלי הוחלי לאלהים, כי עוד יבוא הזמן ותודי לו על הישועות שיבואו
מהארת פניו.

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד (דברים ו, ד)

שמעו ישראל וקבלו, הוי"ה סיבת המציאות הוא נקשר בנו להיות רק לנו לאלקים, הוי"ה אחד
- בשליטתו להקים את בריתו עמנו.

וְהוּא בְּאַחַד וּמִי יִשְׁכְּנוּ וְנִפְשׁוּ אוֹתָהּ וַיַּעַשׂ (איוב כג, יג)

והוא ית' שליט יחיד בעולמו ומי ישיבנו היינו יחזירנו ויעכבנו מלעשות את רצונו, ואם כן בודאי
רצונו יעשה.

וְקָרַב אֶתְּם אֶחָד אֶל אֶחָד לָךְ לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ לְאַחֲדִים בְּיָדָךְ (יהוֹקָאֵל לו, יז)
הוא חיבור עץ יוסף ועץ יהודה להיות לאחדים בגילוי היחוד.

וְעָשִׂיתִי אִתְּם לְגוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ בְּהָרֵי יִשְׂרָאֵל וּמִלֶּךְ אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם לְמֶלֶךְ וְלֹא יִהְיוּ עוֹד
לְשָׁנֵי גוֹיִם וְלֹא יִחַצְצוּ עוֹד לְשָׁתֵי מַמְלָכוֹת עוֹד (שם לו, כב)
הוא חיבור עץ יוסף ועץ יהודה להיות לאחדים בגילוי היחוד.

וְעַבְדִּי דָוִד מֶלֶךְ עָלֵיהֶם וְרוּעָה אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם וּבְמִשְׁפָּטֵי יִלְכוּ וְחֻקְתִּי יִשְׁמְרוּ וְעָשׂוּ
אוֹתָם (שם לו, כד)
כי כל ישראל יתקבצו תחת מלכות בית דוד.

וְאַהֲבָתָ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לֵבְבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ (דברים ו, ה)
כי אחר שנתברר שהוא ית' שליט יחיד בעולמו במגמת רצונו להיות רק לנו לאלקים וכמו
שנתבאר לעיל בביאור שמע ישראל, מזה תוולד אהבה שלמה אליו ית' בכל הלב והנפש.

כִּי אִם שָׁמַר תִּשְׁמְרוּן אֶת כָּל חֻמְצוֹת הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִוֶּה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹתָהּ לְאַהֲבָה
אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם לְלֶבֶת בְּכָל דְּרָבֵיךָ וּלְדַבָּקָהּ בּוֹ (שם יא, כב)

לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַת בְּקֻלּוֹ וּלְדַבָּקָהּ בּוֹ כִּי הוּא חַיִּיד וְאַרְךְ יְמֵיךָ לְשִׁבְתָּ עַל
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁפַּע ה' לְאַבְתִּיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְתֵת לָהֶם (שם ל, ב)

יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׁיו (תהלים קד, לא)

כי אף על פי שעתה כבוד ה' מחולל, מכל מקום לעולם היינו לבסוף יתברר כי כבודו נתגדל על
ידי הרע שהיה נראה כשולט, וישמח ה' במעשיו שנבראו לכבודו¹.

ה. ראה אדיר במרום (עמוד קפו): "דע כי המאציל ית"ש האציל את כל המציאות כרצונו, בכל הסדרים אשר
סידר את העולמות. ועוד שם דרך אחר והוא תיקון העבודה, שבכוחה נסדרים הדברים, כולם בחוק וסדר
אחר. וסוד העניין, כי לפי סדר הבריאה נמשכה הסט"א בסוף המדרגות, והיא רעה ומזיקה, כי להיות יצה"ר
ומלאך המות נבראה. ועל ידי מעשה התחנותנים אינו כך, כי הלא צריך להיות כל רע אובד, ומה שנשאר
מן הסט"א צריך שיהיה טוב וטהור, וזהו כבודו של המאציל ית"ש. והוא סוד, יהי כבוד ה' לעולם, שהיות
המאורות שרש לסט"א לפי ההשתלשלות, אינו פגם בכבודם. כי אדרבא, כמו של המאציל ית"ש נודע בזה,
אחר שהווצר כל הרע היותר קשה לטוב. ולהיות כל העולמות נתקנין בכל חלקיהן, צריך שכל התרי"ג שרשים
של הנשמות יהיו משלימין בכל חלקיהן כל התרי"ג מצות, ואז נמצא התיקון שלם. ונמצא שכל צדיק שה-

סִמְכוּנֵי בְּאִשִּׁישׁוֹת רַפְּרוּנֵי בְּתַפּוּחִים בִּי חוֹלַת אֶהְכָּה אֲנִי (שה"ש ב, ה)

לִרְיָח שְׁמִנִּיךָ מִזִּכְרֵי שְׁמֵן תִּזְרַק שְׁמֶךָ עַל בֶּן עֲלָמוֹת אֶהְבֹּדָה (שה"ש א, ג)

הַגִּידָה לִּי שְׂאֵהְכָה נַפְשִׁי אֵיכָה תִרְעָה אֵיכָה תִרְבִּיץ בַּצְּהָרִים שְׁלָמָה אֶהְיָה בְּעֵמֶיךָ עַל עֲדָרֵי תִבְרִיד (שם א, ז)

וְה' אֱלֹהִים אֱמֶת הוּא אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם (ירמיה י, י)

פירוש, ה' הוא אמת כי הוא מוכרח המציאות. וכן גם רצונו הפועל בנבראיו גם הוא מוחלט כמוהו.

מִקְצֵפוֹ תִרְעַשׂ הָאָרֶץ וְלֹא יִכָּלֹו גִּזְיִם וְעַמּוֹ (שם)

אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמַח וְצֶדֶק מִשְׁמִים נִשְׁקָף (תהלים פה, יב)

שהשפע נשקף מלמעלה וממתין לתקוה שתצמח מלמטה מן הארץ (דרוש הקיווי ד"ה הלבנה).

עִשָּׂה שְׁמִים וָאָרֶץ אֵת הַיָּם וְאֵת כָּל אֲשֶׁר בָּם הִשְׁמַר אֱמֶת לְעוֹלָם (שם קמו, ו)

שם לפני כן נאמר: "אשרי שא-ל יעקב בעזרו שברו על ה' אלקיו". ועל כך אומר כי סיבת שברו ובטחונו הוא מפני שהוא סיבת ויוצר המציאות וכן הוא השומר את אמיתתו לעולם ואינו משתנה.

בֶּה אָמַר ה' שְׁכַנְתִּי אֶל צִיּוֹן וְשִׁכְנֹתִי בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם וְנִקְרָאָה יְרוּשָׁלַם עִיר הָאֱמֶת וְהָרַח ה' צָבָאוֹת הָרַח תִּפְקֹדֶשׁ (זכריה ח, ג)

שלים במעשיו, שם דרך חדש בהנהגת העולמות. הוא הדרך שרוצה בו המאציל ית"ש, אך שלא רצה לברוא אותם כך, כי אם להכין שיהיה כך במעשה התחתונים.

ו. וראה תקט"ו תפילות (תפילה כא): "מיד וה' אלהים אמת הוא אלהים חיים ומלך עולם מקצפו תרעש הארץ וכו', וזה אימא אלהים חיים ודאי, שאינה מתגלית אלא באמת"

יום שלישי

פתיחה לכל יום

אֱלֹהֵי כֶּךָ בְּמַחְתִּי אֵל אֲבוֹשָׁה אֵל יַעֲלֶצוּ אוֹיְבֵי לִי (תהלים כה, ב)

כיון שבטחתי בך, אבקש שלא אבוש ואכלם מלקבל את בקשתי, וכן שלא יהיו אויבי שמוחים בחסרוני.

לְדֹד שְׁפָטֵנִי ה' כִּי אֲנִי בְּתַמִּי הִלַּכְתִּי וּבַה' בְּמַחְתִּי לֹא אֶמְעָד (שם כו, א)

כאן מבקש דוד שכיון שהולך בשלמות לבבו בבטחונו, ישמרהו ה' שלא יכשל וימעד.

יְהִי חֲסִדְךָ ה' עָלֵינוּ בְּאִשֶּׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ (שם לג, כב)

כי חסד ה' מתגלה כפי הייחול והתקוה, וכמו שנתבאר בדרוש הקיווי.

הִישׁ בְּהַבְלִי חַגִּוִּים מִגִּשְׁמִים וְאִם הַשְּׁמַיִם יִתְּנוּ רִבְבִּים הֲלֹא אַתָּה הוּא ה' אֱלֹהֵינוּ וְנִקְנֶה לָּךְ כִּי אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת כָּל אֱלֹה (ירמיה יד, כב)

האם יש בכח הבלי הגויים להוריד גשמים, ואם יש בכוחם להוריד אפילו רסיסי רביבים, הלא רק אתה ה' אלקינו בעל השליטה לבדך, שהרי אתה עשית את כל אלה, ולכן רק לך נקוה.

וְאֲנִי עֹלֶיךָ בְּמַחְתִּי ה' אֲמַרְתִּי אֱלֹהֵי אֶתָּה (תהלים לא, טו)

אני בטחתי בך מפני שאתה אלוקי ישראל הלוקח אותם תחת חסותו.

הִנֵּה אֵל יִשׁוּעָתִי אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד כִּי עֹי וְזִמְרַת יְהוָה ה' וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה (ישעיה יב, ב)

כיון שאתה א-ל ישועתי, היינו המתגלה במידת החסד להושיע את ישראל, לכן אבטח ולא אפחד מפני העתיד לבוא עלי, כי אתה כוחי ולך אשיר, ואכן באה ונתגלתה ישועתי מסיבת בטחוני.

וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יִנָּדַע לְה' לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה (זכריה יד, ז)

הוא יום אשר בו ישלוט האור לבדו.

וְהָיָה לְעֵת עֶרֶב יְהִיָּה אוֹר (שם)

היינו לעת ערב קודם סיום אלף הששי.

וְאַהֲבָתָה אֶת ה' אֱלֹהֶיהָ כְּכֹל לְכַבֵּד וּכְכֹל נַפְשָׁהּ וּכְכֹל מְאֹדָהּ (דברים ו, ה)

כי אחר שנתברר שהוא ית' שליט יחיד בעולמו במגמת רצונו להיות רק לנו לאלקים וכמו שנתבאר לעיל בביאור שמע ישראל, מזה תולד אהבה שלמה אליו ית' בכל הלב והנפש.

וְה' אֱלֹהִים אֱמֶת הוּא אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם (ירמיה י, י)

פירוש, ה' הוא אמת כי הוא מוכרח המציאות. וכן גם רצונו הפועל בנבראיו גם הוא מוחלט כמוהו.^ז

מִקְצָפוֹ תִרְעַשׂ הָאָרֶץ וְלֹא יָכֻלוּ גוֹיִם וְעַמּוֹ (שם)

כי אין מונע ומעכב לרצונו.

כִּי אַתָּה נָחִי מִבְּטָן מִבְּטִיחִי עַל שְׂדֵי אֹמִי (תהלים כב, י)

כי אתה מוציאי מבטן, ונתתי לי מבטח על שדי אמי.

וְאֲנִי בְּחֶסֶדְךָ כְּמִחְתִּי יִגַּל לְבִי בִישׁוּעָתְךָ אֲשִׁירָה לְה' כִּי גָמַל עָלַי (שם יג, ו)

ואני בטחתי במידת חסדך השולטת, יגל לבי בישועתך הקרובה, ואשירה לה' כאשר יגמול עלי.

וּבָחֻו וּבְחִי צָדֵק וּבְטַחֻו אֵל ה' (שם ד, ו)

וְאֲנִי עָלֶיךָ כְּמִחְתִּי ה' אֲמַרְתִּי אֱלֹהֵי אֶתָּה (שם לא, טו)

ז. וראה תקט"ו תפילות (תפילה כא): "מיד וה' אלהים אמת הוא אלהים חיים ומלך עולם מקצפו תרעש הארץ וכו', וזה אימא אלהים חיים ודאי, שאינה מתגלית אלא באמת".

ה' עָזַי וּמִגְנִי בּוֹ בָטַח לְבִי וְנִעְזָרְתִּי וַיַּעֲלֵז לִבִּי וּמִשִּׁירֵי אֲהוּדָנֹו (שם כה, ו)
ה' כוחי ומגיני, בו בטח לבי וממנו נעזרתי, ועל כך שמח לבי ואודה לו משירי.

בְּאַלְהִים בָּטַחְתִּי לֹא אֵירָא מֶה יַעֲשֶׂה אֲדָם לִי (שם נו, יב)

מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יֵירָא נִכּוֹן לְבֹו בָטַח בַּה' (שם קיב, ד)

מִשְׁכִּיל עַל דָּבָר יִמְצָא טוֹב וּבּוֹטֵחַ בַּה' אֲשֶׁרִיו (משלי טו, כ)

בענייני התורה המשכיל על דבר ימצא טוב, אבל בענייני העולם הזה הבוטח בה' אשריו (הגר"א).

לְהִיּוֹת בַּה' מִבְּטַחְךָ הוֹדַעְתִּיךָ הַיּוֹם אֲנִי אֶתָּה (שם כב, יט)

הודעתך היום את חובת הבטחון, כי גם אתה מחוייב בדבר.

מִי כִכֶּם יֵרָא ה' שָׁמַע בְּקוֹל עַבְדּוֹ אֲשֶׁר הִלֵּךְ חֲשָׁכִים וְאֵין נֹגֵה לוֹ יִבְטַח בַּשֵּׁם ה' וַיִּשְׁעַן
בְּאַלְהָיו (ישעיה ג, י)

מי בכם יראי ה' השומעים בקול עבדיו הנביאים, אשר גם כאשר הולכים בחשך יבטחו בשם ה'
וישענו על אלקיהם.

שִׁיר הַמַּעֲלֹת הַבְּטֻחִים בַּה' בָּהֶר צִיּוֹן לֹא יִמוּט לְעוֹלָם יֵשֵׁב (תהלים קכה, א)

הבוטחים בה' כשם שהר ציון בטוח שלא ימוט ולעולם ישב.

כְּמוֹפֶת הָיִיתִי לְרַבִּים וְאַתָּה מַחְסִי עֵז (שם עא, ז)

כמופת הייתי לרבים ללמוד דרכי הבטחון כי אתה היית מחסי וכוחי.

יֵצֵר סְמוּךְ תִּצְרֶה שָׁלוֹם שָׁלוֹם כִּי בָךְ בָּטִיחַ (ישעיה כו, ג)

יצר מחשבות לבב ישראל שהיה סמוך עליך, תיצור ותשמור שיהיה שלום, כי היו בך בטוחים.

נִדְבּוֹת פִּי רָצָה נָא ה' וּמִשְׁפָּטֶיךָ לְמַדְנִי (תהלים קיט, קח)

ח. ראה ברכות (ס ע"א), שאמר רבא כי הפסוק מתפרש בשני אופנים. האחד, משמועה רעה לא יירא כי נכון
לבו ובטוח בה'. והשני, מי שנכון לבו ובטוח בה' משמועה רעה לא יירא, כי פרי ושכר הבטחון שלא תקרהו
רעה.

הַיֵּשׁ בְּחֶבְלֵי הַגּוֹיִם מְנַשְּׁמִים וְאֵם הַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ רִכְבִּים הֲלֹא אַתָּה הוּא ה' אֱלֹהֵינוּ וְנִקְנוֹה לְךָ כִּי אַתָּה עֲשִׂיתָ אֵת כָּל אֱלֹה (ירמיה יד, כב)

האם יש בכח הבלי הגויים להוריד גשמים, ואם יש בכוחם להוריד אפילו רסיסי רביבים, הלא רק אתה ה' אלקינו בעל השליטה לבדך, שהרי אתה עשית את כל אלה, ולכן רק לך נקוה.

כַּח אָמַר ה' מִנְעִי קוֹלְךָ מִכְּבִי וְעֵינֶיךָ מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ שָׂכָר לַפַּעַלְתֶּךָ נָאִם ה' וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב: וַיֵּשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֶךָ נָאִם ה' וְשָׁבוּ בָנִים לְגִבּוֹלָם (ירמיה לא, טו-טז)

הִנֵּה עֵינַי ה' אֵל יִרְאִיו לְמִנְחָלִים לְחֶסֶדֶד (שם לג, יח)

השגחת עין ה' [בלשון יחיד] כי היא השגחת היחוד רק להיטיב [ולא בהנהגת המשפט הנקראת 'עיני ה' - אל יראיו ולמיחלים לחסדו.

הֵם וַיֵּשֶׁר יִצְרוּנִי כִּי קִוִּיתִיךָ (תהלים כה, כא)

התום והישר ישמרוני, כי איני צריך ללכת בדרך אחרת מפני תקוותי בה'.

שִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד (דברים ו, ד)

שמעו ישראל וקבלו, הוי"ה סיבת המציאות הוא נקשר בנו להיות רק לנו לאלקים, הוי"ה אחד - בשליטתו להקים את בריתו עמנו.

וְנִתַּתִּי לָהֶם לֵב אֶחָד וְדַרְךְ אֶחָד לִירְאָה אוֹתִי כָּל הַיָּמִים לְטוֹב לָהֶם וּלְבָנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם (ירמיה לב, לט)

הַגִּידָה לִּי שְׂאֵהֲכָה נַפְשִׁי אֵיכָה תִּרְעָה אֵיכָה תִּרְבִּיץ בַּצְּהָרִים שְׁלֹמָה אֶחָיָה כְּעֶמְיָה עַל עֲדָרֵי חֲבִירֶיךָ (שה"ש א, ז)

מִיָּם רַבִּים לֹא יוֹכְלוּ לְכַבּוֹת אֵת הָאֶהֱכָה וּנְהָרוֹת לֹא יִשְׁטָפוּהָ אִם יִתֵּן אִישׁ אֵת כָּל הַזֶּן בֵּיתוֹ בְּאֶהֱכָה בּוֹז יִבוֹזוּ לוֹ (שה"ש ח, ז)

שִׁימְנִי כַחוֹתָם עַל לִבִּי כַחוֹתָם עַל זְרוֹעֶיךָ כִּי עֲזָה כַמּוֹת אֶהְכָּה קָשָׁה כְּשֹׂאֵל קִנְיָה רְשָׁפִיהָ רְשָׁפִי אֵשׁ שְׁלֹהֲכֶתֶיהָ (שה"ש ח, ו)

הַשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בָּנוֹת יְרוּשָׁלַם אִם תִּמָּצְאוּ אֵת דּוֹדֵי מֶה תִּגִּדּוּ לוֹ שְׁחוֹלֵת אֶהְכָּה אֲנִי (שם ח, ח)

וַיַּעֲבֹר ה' עַל פְּנֵיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצַר חֶסֶד
לְאַלְפִים נִשְׂא עֹז וְפִשְׁעַ וְחַטָּאָה וְנִקְהָ (שמות לד, ו-ו)

ראש דברך אמת ולעולם כל משפט צדקך (תהלים קיט, קס)

כיון שראש דברך אמת, היינו ששורש הרצון הוא שלמות מוחלטת, ולא היה הרע רק נברא מחודש, אם כן מוכרח שגם לעולם יעמדו כל משפטי צדקך.

יהי חסדך ה' עלינו באשר יחלנו לך (שם לג, כב)

כי חסד ה' מתגלה כפי הייחול והתקוה, וכמו שנתבאר בדרוש הקיווי.

ט. ראה אדיר במרום (עמוד רה): "ואמנם סוד הענין הוא כמו שכתוב, ראש דברך אמת (תהלים קיט, קס), כי בתחלת ברייתו של עולם יש חותם זה של אמת, ואחר כך נמצא התהו, ואם לא היה מקדים זה האמת לא היה העולם מתקיים מפני התהו. אבל כיון שכבר הקדים האמת, לפיכך יש תיקון בסוף שיחזור למקומו. והוא סוד, בנוי וחרב ובנוי (ב"ר ס"ט, ו). ועל כן אמר בתחלה, בראשית ברא אלהים וכו' (בראשית א, א) ואחר כך, והארץ היתה תהו ובהו. ותדע שאלה הם סוד הב' אלפים תהו, וב' אלפים ימות המשיח כנגדם לתקנם".

יום רביעי

פתיחה לכל יום

אֱלֹהֵי כֶּךָ בְּמַחְתִּי אֵל אֲבוֹשָׁה אֵל יַעֲלֶצוּ אוֹיְבֵי לִי (תהלים כה, ב)
 כיון שבטחתי בך, אבקש שלא אבוש ואכלם מלקבל את בקשתי, וכן שלא יהיו אויביו
 שמחים בחסרוני.

לְדֹד שְׁפַטְנִי ה' בִּי אֲנִי בְּתַמִּי הִלַּכְתִּי וּבַח' בְּמַחְתִּי לֹא אֶמְעָד (שם כו, א)
 כאן מבקש דוד שכיון שהולך בשלמות לבבו בבטחונו, ישמרהו ה' שלא יכשל וימעד.

יְהִי חֶסֶדְךָ ה' עָלֵינוּ בְּאֲשֶׁר יַחֲלֶנּוּ לָךְ (שם לג, כב)
 כי חסד ה' מתגלה כפי הייחול והתקוה, וכמו שנתבאר בדרוש הקיווי.

הִישׁ בְּהַכְלִי חַגִּוּיִם מִגִּשְׁמִיִּם וְאִם הַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ רִבְבִּים הֲלֹא אַתָּה הוּא ה' אֱלֹהֵינוּ
 וְנִקְנֶנָּה לָךְ בִּי אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת כָּל אֱלֹה (ירמיה יד, כב)
 האם יש בכח הבלי הגויים להוריד גשמים, ואם יש בכוחם להוריד אפילו רסיסי רביבים,
 הלא רק אתה ה' אלקינו בעל השליטה לבדך, שהרי אתה עשית את כל אלה, ולכן רק
 לך נקוה.

וְאֲנִי עֹלֶיךָ בְּמַחְתִּי ה' אֶמְדֶּתִּי אֱלֹהֵי אַתָּה (תהלים לא, טו)
 אני בטחתי בך מפני שאתה אלוקי ישראל הלוקח אותם תחת חסותו.

הִנֵּה אֵל יִשְׁוַעְתִּי אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחַד בִּי עֹי וְזִמְרַת יְהוָה וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה (ישעיה
 יב, ב)

כיון שאתה א-ל ישועתי, היינו המתגלה במידת החסד להושיע את ישראל, לכן אבטח
 ולא אפחד מפני העתיד לבוא עלי, כי אתה כוחי ולך אשיר, ואכן באה ונתגלתה ישועתי
 מסיבת בטחוני.

וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יוֹדֵעַ לֵה' לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה (זכריה יד, ז)

הוא יום אשר בו ישלוט האור לבדו.

וְהָיָה לְעֵת עֶרֶב יְהִיָּה אוֹר (שם)

היינו לעת ערב קודם סיום אלף הששי.

וְאַחֲבָתָה אֶת ה' אֱלֹהֶיהָ בְּכָל לִבָּהּ וּבְכָל נַפְשָׁהּ וּבְכָל מְאֹדָהּ (דברים ו, ה)

כי אחר שנתברר שהוא ית' שליט יחיד בעולמו במגמת רצונו להיות רק לנו לאלקים וכמו שנתבאר לעיל בביאור שמע ישראל, מזה תוולד אהבה שלמה אליו ית' בכל הלב והנפש.

וְה' אֱלֹהִים אֱמֶת הוּא אֱלֹהִים חַיִּים וּמְלֶכֶךְ עוֹלָם (ירמיה י, י)

פירוש, ה' הוא אמת כי הוא מוכרח המציאות. וכן גם רצונו הפועל בנבראיו גם הוא מוחלט כמוהו¹.

מִקְצָפוֹ תִרְעַשׂ הָאָרֶץ וְלֹא יִכְלוּ גוֹיִם וְעַמּוֹ (שם)

כי אין מונע ומעכב לרצונו.

בְּאֱלֹהִים אֶהְלֵל דָּבָר בְּה' אֶהְלֵל דָּבָר (תהלים נו, יא)

גם כאשר באה עלי מידת הדין אהלל ואודה לו, כשם שכאשר באה עלי מידת הרחמים, כי חייב אדם לברך על הרעה [ולהכיר כי הרעה היא נעשית אל תכלית הטוב] כשם שמברך על הטובה.

בְּאֱלֹהִים בְּטַחְתִּי לֹא אֵירָא מִה יַעֲשֶׂה אָדָם לִי (תהלים נו, יב)

כיון שבטחתי באלוקי לא יהיה כח בידי אדם לעשות לי רעה.

מִשְׁכִּיל עַל דָּבָר יִמְצָא טוֹב וּבּוֹטָח בְּה' אֲשֶׁרִיו (משלי טז, כ)

בענייני התורה המשכיל על דבר ימצא טוב, אבל בענייני העולם הזה הבוטח בה' אשריו (הגר"א).

1. וראה תקט"ו תפילות (תפילה כא): "מיד וה' אלהים אמת הוא אלהים חיים ומלך עולם מקצפו תרעש הארץ וכו', וזה אימא אלהים חיים ודאי, שאינה מתגלית אלא באמת".

כִּי בּוֹ יִשְׁמַח לִבֵּנוּ כִּי בְשֵׁם קְדָשׁוֹ כְּמַחֲנוּ (תהלים לג, כא)
לבנו ישמח בו ית', כי בטחנו בשמו ית', וכמו שנאמר: "ויבטחו בך יודעי שמך".

יוֹם אֵירָא אֲנִי אֵלֶיךָ אֶכְמָח (שם נו, ד)
ביום שנופל עלי מורא, אליך אפנה ואשען בבטחוני בך.

כִּי אַתָּה תִּקְנֶנִּי אֲדֹנָי אֱלֹהִים מִכְּמַחֲי מִנְעוּרֵי (שם עא, ה)
ה' צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּיָמֶיךָ (שם פד, יג)

שְׁמָרָה נַפְשִׁי כִּי חֹסֵד אֲנִי הוֹשַׁע עֲבָדֶיךָ אַתָּה אֱלֹהֵי הַבּוֹטֵחַ אֵלֶיךָ (שפ פו, ב)
אמר לה' מַחֲסִי וּמִצְדוֹתֵי אֱלֹהֵי אֶכְמָח בּוֹ (שם צא, ב)
אומר על ה' כי הוא מחסי ומצודתי אלוקי בו אבטח.

הַשְׁמִיעֵנִי בְּבִקְרָה חֲסִידֶיךָ כִּי כָדָּ בְּמַחֲתֵי הוֹדִיעֵנִי דְרָךְ וְזוֹ אֵלֶיךָ כִּי אֵלֶיךָ נִשְׁאַתִּי נַפְשִׁי (שם קמו, ח)
קמו, ח)

השמיעני שכבר יבוא בוקר הישועה בגילוי הארת החדס. וכן הודיעני את הדרך בה אלך כי אליך
נשאתי את נפשי בתפילה שתמלא את בקשתי.

בֵּית אֶהְרֹן בְּמַחֲנוּ בְּה' עֲזָרָם וּמִנָּגֶם הוּא (שם קטו, י)

יִרְאִי ה' בְּמַחֲנוּ בְּה' עֲזָרָם וּמִנָּגֶם הוּא (שם קטו, יא)

טוֹב לְחַסוֹת בְּה' מִבְּמַחֲ בָאָדָם (שם קיח, ח)
טוב לחסות בה' ללא הבטחה, מלבטוח באדם אשר הבטיח את שמירתו (הגר"א).

טוֹב לְחַסוֹת בְּה' מִבְּמַחֲ בַּנְּדִיכִים (שם קיט, ט)

וְאֶעֱנֶה הָרַפִּי דְבָר כִּי בְּמַחֲתֵי בְּדַבְרֶךָ (שם קיט, מב)
אשיב למחרפי האומר כי אין לי תקווה, כי בטחתי בדבריך.

בְּמַח אֶל ה' בְּכָל לִבִּי וְאֶל בִּינְתֶךָ אֶל תִּשְׁעֵן (משלי ג, ה)
בכל לבך, שיהיה לך שלם במדת הבטחון ולא במקצת הלב. ואל בינתך אל תשען, שלא תאמר

אבטח בה' אך אני מחויב לעשות ולהשען גם על שכלי ולכן אמר שאל תשען אפילו בתורת משענת לא יהיה לך שכלך אלא בטח בה' בכל לבך (הגר"א שם).

חֲרַדַּת אָדָם יִתֵּן מִזְקָשׁ וּבִטּוֹחַ בֶּה' יִשְׁגֹּב (שם כט, כה)

כי בעוה"ז אין לפחד אלא לבטוח בה', וכמ"ש בגמרא (ברכות ס ע"א) באותו תלמיד שהיה מפחד ואמר לו רבו חטאה אתה, והא דכתיב אשרי אדם וגו' היינו בתורה ומצות (הגר"א שם). ולפי זה 'ישוגב' היינו ישמר.

בְּטַח בָּה' לֵב פְּעֹלָה וְשָׁלָל לֹא יַחְסֹר (שם לא, יא)

וְהָיִי לְדֹל תִּקְוָה וְעֵלְתָּה קַפְצָה פִּיהָ (איוב ה, מז)

שאם היה ההשתדלות מועיל בכל הדברים לא היה שום תקוה, כי עם ריבוי הרשעים והעריצים שיש בעולם שכל כונתם להרוג את החלשים ולשלול שללם, ועם ריבוי השתדלותם בזה, לא היה אפשר שיתקיים הדל והחלש ולא היה לו שום תקוה להנצל מרעתם, וע"י השגחת ה' על הדלים והחלשים להצילם מרעתם, עי"כ העולה תקפץ פיה - כי יראו שיש משגיח עליון אשר יעמוד לימין אביון להושיעו ולהצילו (מלב"ם).

בְּטָחוּ בֶה' עַד־יָעִיר עֵד בִּי בֵּיה' ה' צֹר עוֹלָמִים (ישעיה כו, ד)

בטחו בה' לעולם ולעולמי עולמים, כי יש לסמוך עליו שהרי הוא יוצר כל העולמות.

כִּי מִלֵּט אֱמִלְמָד וּבַחֲרֵב לֹא תִפֹּל וְהִוִּיתָ לְךָ נִפְשֶׁךָ לְשָׁלָל כִּי בְּטַחְתָּ בִּי נָאֻם ה' (ירמיה לט, יח)

מִי יִתֵּן תִּבְּוֹא שְׂאֵלָתִי וְתִקְנֹתִי יִתֵּן אֱלֹהֵי (איוב ו, ח)

בְּעֶבֶד יִשְׁאָף צֵל וּבִשְׂכִיר יִקְנֶה פָּעֵלוֹ (שם ז, ב)

גַּם כָּל קְנוֹיָךְ לֹא יִבְשׁוּ יִבְשׁוּ הַבּוֹגְרִים רִיקָם (תהלים כה, ג)

קְנֵה אֶל ה' חֶזֶק וְיִאֱמִין לְבָבְךָ וְקְנֵה אֶל ה' (תהלים כו, יד)

כִּי מֵרַעִים וּבִרְתוֹן וְקִנִּי ה' הִמָּה יִירָשׁוּ אֶרֶץ (שם לו, ט)

קְנֵה אֶל ה' וְשִׁמְרֵךְ דְּרָכָיו וִירוּמָמָךְ לְרִשְׁתִּי אֶרֶץ בְּהִפְרֵת רָשָׁעִים תִּרְאָה (שם לו, לד)

קִוֵּה קִוִּיתִי ה' וַיֵּט אֵלַי וַיִּשְׁמַע שְׁוַעֲתִי (שם מ, ב)

אוֹדֶךָ לְעוֹלָם כִּי עָשִׂיתָ וְאַתָּה שְׁמֹךְ כִּי מוֹב נֶגֶד חֲסִידֶיךָ (נב, יא)

אֵךְ לֵאלֹהִים דּוֹמִי נִפְשִׁי כִּי מִמֶּנּוּ תִקְנֹתִי (שם סב, ו)

איני פונה ופועל בלתי בטחוני בה' כי רק אליו תקותי.

כִּי אִם יֵשׁ אַחֲרִית וְתִקְנֶתָּ לֹא תִכָּרֵת (משלי כג, יח)

באר הטעם שאין לו לקנא בהצלחת החטאים, שאין למו אחרית, כמ"ש אחרית רשעים נכרתה, שהאחרית הוא התכלית האחרון והאושר הנצחי, שזה לא יהיה רק ביראת ה' שיירש חיי עולם הנצחי, לא כן החטאים, וגם תקותך - שאתה מקוה בדברים שבעוה"ז לא תכרת (מלב"ם).

וְחִבֵּיתִי לָהּ הַמִּסְתִּיר פָּנָיו מִבֵּית יַעֲקֹב וְקִנִּיתִי לוֹ (ישעיה ה, יז)

קִנִּיתִי ה' קִנְיָתָה נִפְשִׁי וְלִדְבָרוֹ הוֹחֵלֵתִי (תהלים קל, ה)

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד (דברים ו, ד)

שמעו ישראל וקבלו, הוי"ה סיבת המציאות הוא נקשר בנו להיות רק לנו לאלקים, הוי"ה אחד - בשליטתו להקים את בריתו עמנו.

וְהוּא בְּאֶחָד וּמִי יִשְׁיבֵנוּ וְנִפְשׁוּ אֹתָהּ וַיַּעַשׂ (איוב כג, יג)

והוא ית' שליט יחיד בעולמו ומי ישיבנו היינו יחזירנו ויעכבנו מלעשות את רצונו, ואם כן בודאי רצונו ייעשה.

הַגִּידָה לִּי שְׂאֵהֲכָה נִפְשִׁי אֵיכָה תִרְעָה אֵיכָה תִרְבִּיץ בַּצְּהָרִים שְׁלֹמָה אָהָיָה בְּעֶמְטָה עַל עֲדָרֵי חֲבִירֶיךָ (שה"ש א, ז)

מַה יָּפִית וּמָה נַעֲמָתָ אֲהָכָה בַּתְּעַנּוּנִים (שה"ש ז, ז)

עַל מִשְׁכָּבִי בְּלִילוֹת בִּקְשָׁתִי אֵת שְׂאֵהֲכָה נִפְשִׁי בִּקְשָׁתִי וְלֹא מִצָּאֲתִי (שה"ש ג, א)

אֶקְוֶמָה נָא וְאַסְכֶּכָּה בְּעִיר בְּשׁוֹקִים וּבְרַחֲבוֹת אֲבִקְשָׁה אֵת שְׂאֵהֲכָה נִפְשִׁי בִּקְשָׁתִי וְלֹא מִצָּאֲתִי שֵׁם ג, ב)

הַשְׁפַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בְּצִבְאוֹת אוֹ בְּאִילוֹת הַשָּׂדֶה אִם תַּעֲזִירוּ וְאִם תַּעֲזֹרְרוּ אֵת הָאֲהָכָה עַד שְׁתַּחֲפִין (שם ב, ז)

מי אל כְּמוֹד נִשְׂא עֵינָיו וְעֵבֶר עַל פִּשְׁעוֹ לִשְׂאִרִית נִחַלְתּוֹ לֹא הִחְזִיק לְעַד אַפּוֹ כִּי חָפִיץ חֶסֶד
 הוּא: יָשׁוּב וִרְחַמְנוּ וְכַבֵּשׂ עֲוֹנֹתֵינוּ וְתִשְׁלִיךְ בְּמַצְלוֹת יָם כָּל חַטָּאתָם: תִּתֵּן אֲמֶת לַיַּעֲקֹב
 חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתֵּינוּ מִיְּמֵי קָדָם (מִיכָה ו, יח-כ)

צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת (תהלים קיט, קמב)

יִרְאֵת ה' מְהֻרָּה עֹמֶדֶת לְעַד מִשְׁפָּטֵי ה' אֱמֶת צִדְקוֹ יִחְדּוּ (שם יט, י)

וְהָיָה כִּי־יִשָּׁב הָהוּא לֹא יוֹסִיף עוֹד שְׂאֵר יִשְׂרָאֵל וּפְלִיטַת בֵּית יַעֲקֹב לְהִשָּׁעַן עַל מִבְּחוֹ וְנִשְׁעַן
 עַל ה' קְרוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בְּאֱמֶת (ישעיה י, כ)

יום המישי

פתיחה לכל יום

אֱלֹהֵי כֶּד בְּמַחְתִּי אֵל אֲבוֹשָׁה אֵל יַעֲלֶצוּ אוֹיְבֵי לִי (תהלים כה, ב)
 כיון שבטחתי בך, אבקש שלא אבוש ואכלם מלקבל את בקשתי, וכן שלא יהיו אויביו שמחים בחסרוני.

לְדוֹד שְׁפָטַנִי ה' בִּי אֲנִי בְּתַמִּי הִלַכְתִּי וּבַח' בְּמַחְתִּי לֹא אֶמְעָד (שם כו, א)
 כאן מבקש דוד שכיון שהולך בשלמות לבבו בבטחונו, ישמרהו ה' שלא יכשל וימעד.

יְהִי חֶסֶדְךָ ה' עָלֵינוּ כְּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ (שם לג, כב)
 כי חסד ה' מתגלה כפי הייחול והתקוה, וכמו שנתבאר בדרוש הקיווי.

חַיֵּשׁ בְּהַבְלֵי חַגִּוּיִם מִנְּשָׁמִים וְאִם הַשְּׁמִיִּם יִתְּנוּ רִבְבִּים הֲלֹא אַתָּה הוּא ה' אֱלֹהֵינוּ
 וְנִקְוָה לָךְ בִּי אַתָּה עֲשִׂיתָ אֶת כָּל אֱלֹהִים (יִרְמְיָה יד, כב)
 האם יש בכח הבלי הגויים להוריד גשמים, ואם יש בכוחם להוריד אפילו רסיסי רביבים, הלא רק אתה ה' אלקינו בעל השליטה לבדך, שהרי אתה עשית את כל אלה, ולכן רק לך נקוה.

וְאֲנִי עֹלֶיךָ בְּמַחְתִּי ה' אֶמְרֶתִּי אֱלֹהֵי אַתָּה (תהלים לא, טו)
 אני בטחתי בך מפני שאתה אלוקי ישראל הלוקח אותם תחת חסותו.

הִנֵּה אֵל יִשְׁוּעָתִי אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחַד בִּי עֲזִי וְזִמְרַת יְהוָה ה' וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה (ישעיה
 יב, ב)

כיון שאתה א-ל ישועתי, היינו המתגלה במידת החסד להושיע את ישראל, לכן אבטח ולא אפחד מפני העתיד לבוא עלי, כי אתה כוחי ולך אשיר, ואכן באה ונתגלתה ישועתי מסיבת בטחוני.

וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יִנָּדַע לָהּ לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה (זכריה יד, ז)

הוא יום אשר בו ישלוט האור לבדו.

וְהָיָה לְעֵת עֶרֶב יְהִיָּה אוֹר (שם)

היינו לעת ערב קודם סיום אלף הששי.

וְאַהֲבָתָה אֶת ה' אֱלֹהֶיהָ כְּכֹל לְכַבֵּד וּכְכֹל נַפְשָׁהּ וּכְכֹל מְאֹדָהּ (דברים ו, ה)

כי אחר שנתברר שהוא ית' שליט יחיד בעולמו במגמת רצונו להיות רק לנו לאלקים וכמו שנתבאר לעיל בביאור שמע ישראל, מזה תוולד אהבה שלמה אליו ית' בכל הלב והנפש.

וְה' אֱלֹהִים אֱמֶת הוּא אֱלֹהִים חַיִּים וּמִלְכָּה עוֹלָם (ירמיה י, י)

פירוש, ה' הוא אמת כי הוא מוכרח המציאות. וכן גם רצונו הפועל בנבראיו גם הוא מוחלט כמוהו**.

מִקְצָפוֹ תִרְעַשׂ הָאָרֶץ וְלֹא יָבִלּוּ גִזְיִם וְעַמּוֹ (שם)

כי אין מונע ומעכב לרצונו.

אֵף אֶרֶץ מוֹשְׁפָטִיךָ ה' קִוִּינוּךָ לְשִׁמְךָ וּלְזִכְרֶךָ תִּתְאוֹת נַפְשִׁי (ישעיה כו, ח)

אף כאשר ייסרתנו בדרך הנהגת משפטיך, תמיד קיווינו ותאוותנו לשמך ולזכרך.

כִּן דָּעָה חֲכָמָה לְנַפְשָׁהּ אִם מְצֵאתָ יִישׁ אַחֲרֶיהָ וְתִקְוָתָהּ לֹא תִכָּרֵת (משלי כד, יד)

כי ההולך אחרי החכמה אף אם עתה לא תמצאנה מכל מקום יש אחרית טובה לתקוותך.

אֵל תֹּאמַר אֲשֶׁלְמָה רַע קָנָה לָהּ וַיִּשַׁע לָהּ (שם כ, כב)

אל תאמר אשלמה רע למי שעשה לך רעה ז', אלא קוה לה' והוא יושיע אותך.

יא. וראה תקט"ו תפילות (תפילה כא): "מיד וה' אלהים אמת הוא אלהים חיים ומלך עולם מקצפו תרעש הארץ וכו', וזה אימא אלהים חיים ודאי, שאינה מתגלית אלא באמת".

יב. אף באופן המותר לגמול מצד לא תקום, וכגון בצער הנפש. ראה יומא כא ע"א.

ה' חָנַנו לָךְ קִינֵנו הָיָה זֶרַעַם לִבְקָרִים אַף יִשְׁוּעָתֵנוּ בְּעֵת צָרָה (ישעיה לג, ב)
ה' חננו כי לך קיינו, היה כוחנו בכל יום, אף ישועתנו ממך תבוא בעת צרה.

וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה קִינֵנו לֹא יִיֻשְׁעֵנוּ זֶה ה' קִינֵנו לֹא נִגְלָה וְנִשְׁמָחָה
בִּישׁוּעָתוֹ (שם כה, ט)

ואמרו ביום ההוא שבו יתגלה יחודו ית', הנה אלקינו זה שקיינו לו בזמן ההסתר, עתה נגילה ונשמחה בישועתו.

ה' צָבָאוֹת אֲשֶׁר־אִדָּם בַּיּוֹם הַהוּא (תהלים פד, יג)
בְּמוֹפֶת חַיִּיתִי לְרַבִּים וְאֵתָה מַחְסִי עָז (שם עא, ז)
כמופת הייתי לרבים ללמוד דרכי הבטחון כי אתה היית מחסי וכוחי.

יֵצֵר סָמוּךְ תֵּצֵר שְׁלוֹם שְׁלוֹם כִּי בָךְ בָּטוּחַ (ישעיה כו, ג)
יצר מחשבות לבב ישראל שהיה סמוך עליך, תיצור ותשמור שיהיה שלום, כי היו בך בטוחים.

וְקִנִּי ה' יַחְלִיפוּ כַח יַעֲלוּ אֲכָר בְּנִשְׁרִים יְרוּצוּ וְלֹא יִיָּנְעוּ יִלְכוּ וְלֹא יִיעָפוּ (שם מ, לא)
המקווים לגאולה יתחדשו ויוסיפו כח, יעלו כנף כנשרים וילכו בדרכם אל התכלית ללא יגיעה
אף ירוצו ולא ייעפו מסיבת כובד החומר.

וְהָיוּ מַלְכִּים אֲמִנִּיךָ וְיִשְׁרוּתִיָּהֶם מִיִּנְקִיתֶיךָ אֲפִיִּים אֶרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ וְעַפְר רִגְלֶיךָ יִלְחָבוּ
וְיִדְעֶה כִּי אֲנִי ה' אֲשֶׁר לֹא יִבְשׁוּ קִנְיִי (שם מט, כג)

וְאֵתָה בְּאֱלֹהֶיךָ תִּשׁוּב חֶסֶד וּמִשְׁפָּט שְׁמוֹר וְקִנְיָה אֵל אֱלֹהֶיךָ תִּמְיֹד (הושע יב, ז)
ואתה אל אלקיך תשוב, במה שתשמור חסד ומשפט, ובמה שתהיה מקווה אליו תמיד.

מִקְנֶה יִשְׂרָאֵל ה' כָּל עֲזֻבֶיךָ יִבְשׁוּ וְסוּרֵי בָאֲרֵץ יִכְתָּבוּ כִּי עֲזָבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים אֶת ה'
(ירמיה יז, ג)

תקות ישראל - ה', כל עוזביך עתידים להתבייש על שבטחו על זולתך, והסרים ממך יכתבו להיות בתחתיות ארץ, כי עזבו את מקור המים החיים.

כִּי אֲנֹכִי יָדַעְתִּי אֶת הַמַּחְשָׁבֶת אֲשֶׁר אֲנֹכִי חָשַׁב עָלֵיכֶם נָאִם ה' מַחְשָׁבוֹת שְׁלוֹם וְלֹא לְרָעָה לָתֵת לָכֶם אַחֲרִית וְתִקְנָה (שם כט, יא)

מִה תִּשְׁתַּחֲוֶה נַפְשִׁי וּמִה תִּהְיֶה עָלַי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי עוֹד אֲוֹדֶנּוּ יִשׁוּעַת פָּנַי וְאֱלֹהֵי (תהלים מג, ה)

מה תתכופפי נפשי ותהמי מצער, קווי לאלקים, כי עוד יבוא הזמן ותודי לו על הישועות שיבואו מהארת פניו.

טוֹב ה' לִקְנוֹן לְנַפְשׁ תְּדַרְשֵׁנוּ (איכה ג, כה)

חִזְקוּ וַיֵּאמְרוּ לְבַבְכֶּם כָּל הַמִּיחֲלִים לַח' (תהלים לא, כה)

יְהִי חֶסֶדְךָ ה' עָלֵינוּ כְּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ (שם לג, כב)

כי חסד ה' מתגלה כפי הייחול והתקוה, וכמו שנתבאר בדרוש הקיווי.

דוֹם לַה' וְהִתְחַלֵּל לוֹ אַל תִּתְחַר כְּמַצְלִיחַ דְּרָכּוֹ בְּאִישׁ עֲשֵׂה מְזֻמּוֹת (תהלים לו, ו)

המתן לה' והוחיל לישועתו ואל תתחרה במצליח דרכו וחושב מחשבות רעות.

כִּי לָךְ ה' הוֹחֲלָתִי אַתָּה תַעֲנֶה אֲדֹנֵי אֱלֹהֵי (שם לח, מז)

זָכַר דְּבָר לַעֲבֹדְךָ עַל אֲשֶׁר יַחֲלָתֵנִי (שם קיט, מט)

זכור את הדבר אשר הבטחתני ואמרת לי לייחל ולקוות אליו.

יִרְאִיךָ יִרְאוּנִי וַיִּשְׁמְחוּ כִּי לְדְבָרְךָ יַחֲלָתִי (שם קיט, עד)

יראיך יראוני כאשר תתן לי את בקשתי, כי ראו כי לדבריך ייחלתי.

יַחֵל יִשְׂרָאֵל אֶל ה' מִעַתָּה וְעַד עוֹלָם (שם קלא, ג)

ה' בְּקָר תִּשְׁמַע קוֹלִי בְּקָר אַעֲרֹךְ לָךְ וְאַצְפָּה (שם ה, ד)

וְאֲנִי בַח' אֲצַפֶּה אוֹחִילָה לֵאלֹהֵי יִשְׁעִי וַיִּשְׁמַעֲנִי אֱלֹהֵי (מיכה ו, ז)

ואני לה' אצפה ואקווה לאלקי המושיעי שישמע את תפילתי.

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד (דברים ו, ד)

שמעו ישראל וקבלו, הוי"ה סיבת המציאות הוא נקשר בנו להיות רק לנו לאלקים, הוי"ה אחד - בשליטתו להקים את בריתו עמנו.

כִּי אִזּוֹ אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שְׂפָה בְּרוּרָה לְקֹרֵא כָּלֶם בְּשֵׁם ה' לְעִבְדוֹ שְׂכָם אֶחָד (צפניה ג, ט)

כי אז בזמן הגילוי אהפוך את לב העמים לקרוא כולם בשפה ברורה ללא טעות וכזב, לעבוד את ה' לבדו כאחד.

רַק שְׁמְרוּ מְאֹד לַעֲשׂוֹת אֶת הַמִּצְוָה וְאֶת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד ה' לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וּלְלַבֵּת בְּכָל דְּרָכָיו וּלְשַׁמֵּר מִצְוֹתָיו וּלְדַבְּקָהּ בּוֹ וּלְעִבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם (יהושע כב, ה)

מִשְׁכְּנֵי אַחֲרֶיךָ נְרוֹצָה חֲבִיאֲנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נִגִּילָה וְנִשְׁמַחָה בְּךָ נִזְכֵּרָה דְּיֶדְךָ מִיָּמִין מִיִּשְׁרָיִם אֶהְבֹּדָה (שה"ש א, ד)

וְאַהֲבָתָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ וְשִׁמְרָתָה מִשְׁמְרָתוֹ וְחֻקָּתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וּמִצְוֹתָיו כָּל הַיָּמִים (דברים יא, א)

וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שְׁמִעוּ אֶל מִצְוֹתֵי אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וּלְעִבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם (שם יא, יג)

וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם תַּחֲוֹא יְהוָה ה' אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד (זכריה יד, ט)

לְרִיחַ שְׁמִנִּיךָ מִיּוֹבִים שְׁמֵן תִּזְרַק שְׁמֶךָ עַל בֶּן עֲלָמוֹת אֶהְבֹּדָה (שה"ש א, ג)

עֲמוּדָיו עֲשֶׂה כֶסֶף רַפִּידָתוֹ זָהָב מְרַבּוֹ אֲרֻנָּמוֹ תִּזְכּוּ רְצוּף אֶהְבָה מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלַם (שם ג, י)

מִה יִפֹּת וּמִה נַעֲמָתָה אֶהְבָה בַּתְּעַנּוּנִים (שם ז, ז)

עַל מִשְׁכְּבִי בְּלִילוֹת בְּקִשְׁתִּי אֶת שְׂאֵהְבָה נִפְשִׁי בְּקִשְׁתִּיו וְלֹא מִצְאָתִיו (שם ג, א)

כָּל אֲרָחוֹת ה' חֶסֶד וְאַמֶּת לְנֹצְרֵי בְרִיתוֹ וְעֵדָתוֹ (תהלים כה, י)

כל דרכי הנהגת ה' הם שילוב שבין מידת החסד להיטיב עם מידת האמת שיגיע הטוב על פי המעשים, לשומרי בריתו ומצוותיו.

וַיַּעֲבֹר ה' עַל פְּנֵיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצַח חֶסֶד
לְאַלְפִים נִשְׂא עֵוֹן וְפֹשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה (שמות לד, ו-ו)

בִּידֶךָ אֶפְקִיד רוּחִי פְדִית אוֹתִי ה' אֵל אֱמֶת (תהלים לא, ו)
בידך אפקיד את רוחי ובטוחני שתפדה אותי כי אתה א-ל אמת.

כִּי גֹבֵר עָלֵינוּ חֶסֶדוֹ וְאַמֶּת ה' לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ (שם קיז, ב)
כי גבר עלינו להיטיב לנו במידת חסדו אף שלא כפי מעשינו, מפני שאמת ה' לעולם ואינו
משתנה ברצונו.

בַּח אָמַר ה' שְׁבִתִּי אֶל צִיּוֹן וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם (זכריה ח, ג)
וְנִקְרָאתָ יְרוּשָׁלַם עִיר הָאֱמֶת וְחֵר ה' צְבָאוֹת הַר הַקֹּדֶשׁ (שם)
וְהִבֵּאתִי אֹתָם וְשָׁכְנוּ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם (שם ח, ח)

תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר נִשְׁפָּעַתָּ לְאַבְתִּינֹו מִימֵי קְדָם (מיכה ז, ב)

תושלב"ע

